

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Annika Kuosku

”Kerho ja sen terhot” – SADUTUS TUKEMASSA SUKUPOLVITYÖTÄ JOENSUUN
TERHOKERHOSSA

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

Karelia
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6906

Tekijä
Annika Kuosku

Nimeke
”Kerho ja sen terhot” – SADUTUS TUKEMASSA SUKUPOLVITYÖTÄ JOENSUUN
TERHOKERHOSSA

Toimeksiantaja Koko Suomi leikkii -hanke ja Suomen Punainen Risti (SPR)

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea ja vahvistaa kerholaisten vuorovaikutusta ja osallisuutta sukupolvityössä sadutuksen avulla Joensuun Terhokerhossa. Tämän lisäksi esille nostettiin kerholaisten toiveet toiminnasta, jotta sitä voidaan kehittää heidän näköisekseen.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja siinä on käytetty laadullisena aineistonkeruumenetelmänä saduttamista ja oppimispäiväkirjaa. Lasten ja ikäihmisten saduttamisella haluttiin saada heidän äänensä kuuluviin, jolloin he saivat mahdollisuuden olla kehittämässä kerhon toimintaa omanlaisekseen. Aineistoa lasten ja ikäihmisten toiveista kerättiin ryhmäsadutuksen avulla, jolloin lapset ja ikäihmiset saivat jokainen halutessaan osallistua tarinan kertomiseen.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Ryhmäsadutus vuorovaikutusta ja osallisuutta tukemassa -opas, jossa kerrotaan miten ja miksi sadutusta tehdään ja mitä hyötyä sen käytöstä voi yksilölle ja ryhmälle olla. Opinnäytetyön tuloksista selviää, että lasten kertomat toiveet innostivat myös ikäihmisiä kehittämään toiveita eteenpäin oman kokemuksensa kautta. Toiveet perustuivat yhteiselle tekemiselle. Tämä kertoo siitä, että saduttamisella voidaan löytää yhteinen sävel yhteisen toiminnan suunnitteluun. Sadutuksen käyttäminen kerholaisten toiveiden selvittämisessä vahvisti ikäihmisten ja lasten välistä vuorovaikutusta ja rohkaisi heitä ilmaisemaan ajatuksiaan. Sadutuksella voidaan osallistaa sekä yksilöä että ryhmää ja se voi olla keino ryhmäyttää kerholaisia.

Kieli
suomi

Sivuja 44
Liitteet 3
Liitesivumäärä 12

Asiasanat
sadutus, sukupolvet, vuorovaikutus

THESIS
May 2015
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358-13-260 6906

Author
Annika Kuosku

Title
"The Terhoclub and Its Acorns" The Storycrafting Supporting Work with Generations in the Terhoclub of Joensuu.
Commissioned by
The project Koko Suomi leikkii and the Finnish Red Cross (FRC)

Abstract

The aim of this thesis was to support and strengthen interaction and participation of the members of the club with help of storycrafting in the Terhoclub of Joensuu. Another purpose was to take up clubmembers' wishes so that the activities action of the club can be developed.

This is a functional thesis and the methods of qualitative data collection, such as storycrafting and the learning diary have been used. The reason for this was that the children and elderly people got their voice heard so that they can develop the activities of the club. The data were collected by using the method of the group storycrafting and everyone had a chance to participate if he/she wanted.

The thesis includes a guide called The Group Storycrafting Supporting Interaction and Participation. It shows how and why to use storycrafting and what are the benefits for individuals and a group of using this method are. The result of this thesis is that children's stories inspired elderly people to develop wishes through their own experiences. The wishes were based on doing things together. This shows how storycrafting can increase interaction between the generations in the Terhoclub of Joensuu. The storycrafting is a method that can make both individuals and the group participate and it can also tighten the group.

Language
Finnish

Pages 44
Appendices 3
Pages of Appendices 12

Keywords
Storycrafting, generations, interaction

Sisältö

Tiivistelmä
Abstract

1	Johdanto.....	5
2	Opinnäytetyön keskeiset käsitteet	6
3	Sukupolvien välinen toiminta.....	7
3.1	Sukupolvityö.....	7
3.2	Lasten ja ikäihmisten välinen vuorovaikutus	8
3.3	Terhokerhotoiminta ja sen periaatteet	10
3.4	Aikaisemmat opinnäytetyöt ja tutkimukset sukupolvityöstä.....	12
4	Sadutus tukemassa sukupolvityötä	14
4.1	Leikki ja sadut tukemassa lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta	14
4.2	Sadutus tukemassa lapsen osallisuutta ryhmässä	15
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä	16
6	Opinnäytetyön toteutus.....	17
6.1	Toimintaympäristö ja kohderyhmä.....	17
6.2	Toiminnan eteneminen ja työskentelyn kuvaus.....	18
6.3	Toiminnan suunnittelu ja tutustuminen Terhokerhoon	20
6.4	Tiedonkeruu.....	21
6.5	Sadutuksesta ja oppimispäiväkirjasta saadun aineiston analysointi	25
7	Vuorovaikutusta ja yhdessätekemistä Terhokerhossa	27
7.1	Sadutuksen kautta nousseet toiveet ja tarpeet.....	28
7.2	Oppimispäiväkirjan kautta tehdyt huomiot	29
8	Sadutusopas	31
9	Pohdinta.....	32
9.1	Sadutus tukemassa kerholaisten vuorovaikutusta sukupolvityössä.....	32
9.2	Kerholaisten toiveet ja odotukset–ryhmäsadutus osallisuutta vahvistamassa	34
9.3	Toteutuksen ja menetelmän tarkastelu	37
9.4	Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu	38
9.5	Oppimisprosessi	39
9.6	Kehittämisideat.....	41
	Lähteet.....	43

Liitteet

Liite 1	Toimeksiantosopimus
Liite 2	Saatekirje vanhemmille
Liite 3	Sadutusopas

1 Johdanto

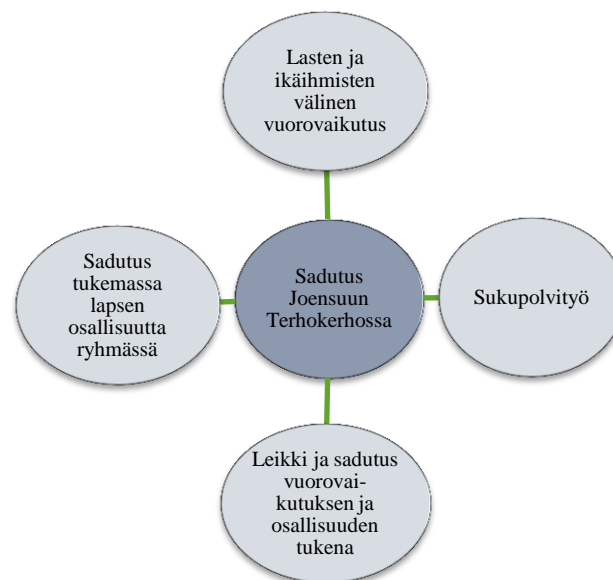
Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea ja vahvistaa kerholaisten vuorovaikutusta ja osallisuutta sukupolvityössä sadutuksen avulla Joensuun Terhokerhossa. Tämän lisäksi esille nostettiin kerholaisten toiveet toiminnasta, jotta sitä voidaan kehittää heidän näköisekseen. Terhokerhot ovat osa Kulttuurirahaston Koko Suomi leikkii -hanketta ja ne ovat suunnattuja ikäihmisille ja lapsille. Hankkeen toteuttajina toimivat Suomen Punainen Risti (SPR) ja Mannerheiminlastensuojeluliitto (MLL). Kerhojen tavoitteena on lisätä sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja nostaa leikin asemaa yhteiskunnassa. (Tiitinen 2014.) Opinnäytetyön toimeksiantaja on Koko Suomi leikkii -hanke ja yhteyshenkilönä toimii SPR:n leikkilähettiläs Inkeri Tiitinen.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on käytetty osallistamisen ja tiedontuotannon menetelmiä. Tietopohjaa kartutettiin sadutuksesta kertovien kirjojen, saduttamisen ja oppimispäiväkirjan avulla. Tuotoksena syntyi opas, joka kertoo ryhmäsadutuksen käytöstä ja siitä miten ja miksi sitä kannattaa tehdä. Opinnäytetyöhöni osallistuva kerho sijaitsi Joensuussa ja sen toiminta alkoi marraskuussa 2014 (Tiitinen 2014). Terhokerhoista oli samaan aikaan tekeillä myös toinen opinnäytetyö, jonka tekivät Maarit Nykänen ja Sari Mahonen. Heidän opinnäytetyönsä pohjautui ikäihmisten kokemuksiin Terhokerhoista Joensuun alueilla.

Opinnäytetyön aihe on tärkeä, koska sukupolvityö ja sen kautta tapahtuva sukupolvien välinen vuorovaikutus ovat merkityksellisiä eri-ikäisille ihmisille. Kaikilla lapsilla ei ole isovanhempia tai isovanhemmilla lapsenlapsia, joten sukupolvityö voi omalta osaltaan olla lisäämässä heidän mahdollisuuksiaan tavata toisiaan. Nykyaikana vanhemmat ja nuoremmat sukupolvet on eriytetty niin, ettei luonnollista kanssakäymistä pääse syntymään. Opinnäytetyön tuloksista selviää, että ryhmäsadutus voi vahvistaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja rohkaista ikäihmisiä ja lapsia kehittämään sukupolvityön kerhotoimintaa omannäköisekseen. Olen opinnoissani suorittanut varhaiskasvatuksen opinnot osana lastentarhanopettajan kelpoisuutta ja mielestäni myös varhaiskasvatus voi olla edistämässä lasten ja ikäihmisten välistä toimintaa. Lisäksi ikäihmisten ja lasten osallistaminen toiminnan suunnitteluun on tärkeää, koska sillä voidaan vahvistaa tunnetta vaikuttaa asioihin.

2 Opinnäytetyön keskeiset käsitteet

Opinnäytetyön käsitteinä kulkevat *sukupolvityö, lasten ja ikäihmisten välinen vuorovaikutus* ja *leikki ja sadutus tukemassa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta* sekä *lasten osallisuutta* (kuvio 1). Nämä käsitteet toteutuvat myös opinnäytetyöhöni liittyvän Terhokerhon ideassa, jonka mukaan kerho toimii kohtaamispaikkana eri sukupolville. Näissä kohtaamispaikoissa voivat lapset ja eri-ikäiset aikuiset nähdä toisiaan. (Koko Suomi leikkii -hanke 2014.) Terhokerho-käsikirja (2014, 4) kuvaakin, kuinka aikuisen ja lapsen yhdessäolo voi rikastuttaa elämää monin tavoin. Lapsi tarvitsee vanhemman sukupolven elämäkokemusta sekä yhteisöllistä turvaa ja ikäihmiset voivat saada arkeensa uudenlaista sisältöä.

Kuvio 1. Sadutus sukupolvityön taustalla Joensuun Terhokerhossa.

Sukupolvien välisen sillan rakentamiseen tarvitaan nyky-yhteiskunnassa sukupolvityötä, koska olemme heränneet todellisuuteen, jossa eri sukupolvien välistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta on liian vähän. Saarenheimo, Pietilä, Maununaho, Tiihonen & Pohjolainen (2014, 134) ovat sitä mieltä, että eri-ikäisten ihmisten näkeminen samanlaisine ja erilaisine haluineen, pelkoineen ja kiinnostuksen kohteineen, auttaa ymmärtämään muita ja vähentää myös ikästereotyyppioita, joita meillä monilla mielessämme on. Tästä syystä sukupolvityötä tulisi lisätä ja kehittää. Terhokerhon toiminta tukee tätä ajatusta. Li-

säksi kerhoon kuuluvat leikki ja sadut, jotka ovat luomassa vuorovaikutusta eri-ikäisten kerholaisten välillä.

3 Sukupolvien välinen toiminta

3.1 Sukupolvityö

Sukupolvityöstä voidaan puhua, kun eri-ikäisiä ihmisiä pyritään toiminnan kautta saamaan yhteen, ilman että heillä on samanlaista perhetaustaa. Sukupolvityö on osa yhteisöllisyyttä sekä kulttuurisen ja sosiaalisten kokemusten jakamista. Usein oman ikäisten toimintaa ja ajatusmaailmaa on helpompi ymmärtää kuin muiden. Sukupolvityön taustalla onkin tarkoitus lisätä eri-ikäisten tietoisuutta toistensa elämästä, jolloin se voi avata uusia katsontakantoja elämään. Sukupolvesta puhuttaessa tarkoitetaan sillä yksilön biologista tai sosiaalista asemaa. Biologisella sukupolvella tarkoitetaan yksilön asemaa perheenjäsenten ketjussa, kun taas sosiaalisella sukupolvella samana historiallisena aikana syntyneiden ihmisten joukkoa. Usein kuitenkin sukupolvella tarkoitetaan perhesidonnaisuutta. Se voi merkitä myös eri-ikäisten ihmisten kanssakäymistä, mikä taas voi kasvattaa yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuurien elinvoimaisuutta. (Saarenheimo 2013, 15.)

Ikäpolvityö on toimintaa, jossa ihmiset ovat kiinnostuneita samoista asioista. Yhteiset kokemukset, kiinnostuksen kohteet, ajatukset ja asenteet voivat kyllä helpottaa toimintaa, mutta se ei ole välttämätöntä. Toisilta oppimista voi tapahtua silloinkin, kun yhdessä on eri-ikäisiä erilaisten kokemusten ja ajatusten kanssa. Sukupolvien välisillä tapaamisilla voidaan herätellä myös kiinnostusta toisia eri-ikäisiä ihmisiä kohtaan. Kiinnostuksen herättämiselläkin on oma merkityksensä. Sen avulla voidaan luoda kunnioitusta ja arvostamista molemmin puolin. Aivan kuten Terhokerhon ideakin on. (Saarenheimo 2014, 25; Terhokerho-käsikirja 2014, 8.)

Nykyaikana puhutaan usein sukupolvien välisestä kuilusta, joka liittyy 1960-luvulla alkaneesta yhteiskunnallisesta muutoksesta, kaupungistumisesta. Tällöin perheet muuttivat maalta kaupunkeihin ja tukiverkostot, joihin kuuluivat myös isovanhemmat, jäivät

maalle tai toiselle paikkakunnalle. Luonnollinen ja päivittäinen vuorovaikutus hävisi. Ikäpolvien kohtaamisen katsotaan pienentyneen huomattavasti, joka on osaltaan johtanut ikäsegregaatioon eli ikäerotteluun. Tällöin ikäryhmiä on eriytetty toisistaan erilaisiin yksiköihin kuten päivähoitoon, kouluihin ja hoivakoteihin. Tämä taas on johtanut siihen, että pääsy näihin yksiköihin kuuluu pelkästään vain tietynikäisille ihmisille. Lisäksi aikuisten määrittelemät alueet ohjaavat lapset etsiytymään heille tarkoitettuihin ”omiin” alueisiin, joissa ei luontevasti törmää muihin kuin omiin vanhempiin ja oman ikäisiin lapsiin. Tällaista eriytymistä perustellaan usein turvallisuusasioilla, kuten sillä että lasten harrastukset vaativat tietynlaisen paikan. Tämä kuitenkin vähentää eri-ikäisten ihmisten mahdollisuutta tavata toisiaan. Eri ikäpolvien väliselle toiminnalle olisi kuitenkin tilausta, koska eri-ikäiset ihmiset toivovat muunkinlaista kanssakäymistä muiden sukupolvien välillä kuin perhepiirissä tapahtuvaa. Ikäpolvia yhdistävälle toiminnalle olisi perusteita ja siihen olisi myös halua ja sosiaalista tarvetta. (Saarenheimo 2013, 69–71; Saarenheimo ym. 2014, 133.)

Haasteiksi eri sukupolvien väliselle toiminnalle tulevat kaikkia kiinnostavan mielekkään ja hyödyllisen tekemisen kehittäminen. Ikäihmisten näkökulmasta toiminta voi olla liian lapsellista eikä vuorovaikutusta toisiin ole riittävästi. Tapaamisten tiheyttä tulisi miettiä tarkkaan, koska vuorovaikutus, läheisyys ja empatia eri ikäpolvien välillä on todettu tapahtuvan vähintään kolmannen tapaamiskerran jälkeen. Eri-ikäisten yhteiset tilat ja niissä tapahtuva toiminta lisäävät osallistujien välille ymmärrystä, yhdenvertaisuutta ja solidaarisuutta. Lisäksi tarvitaan johdon tukea, osallistujien yhteisiä tavoitteita ja yhteistyötä, osallistujien yhdenvertaisuutta ja arvostusta. Osallistujien mukanaolo toiminnan suunnittelussa ja sen arvioinnissa sekä mahdollisuus solmia ystävyysuhteita omaaloitteisesti vaikuttavat myös osaltaan sukupolvityön onnistumisessa. Tutkimusten mukaan nämä asiat auttavat myönteisten asenteiden syntymiseen ja ennakkoluulojen vähenemiseen erisukupolvien välillä. (Saarenheimo 2013, 38.)

3.2 Lasten ja ikäihmisten välinen vuorovaikutus

Se, kuinka nopeasti ja rohkeasti lapset tutustuvat ikäihmisiin, riippuu lapsen persoonasta. Lapset, jotka muutoinkin ovat arkoja tutustumaan toisiin ihmisiin, arastelevat myös kontaktin ottamista ikäihmisiin. Lisäksi aikaisemmat kokemukset eri sukupolvien väli-

sestä kohtaamisesta luovat pohjaa vuorovaikutuksen synnylle. Jos lapsella on omiin isovanhempiinsa läheiset välit, ottaa hän helpommin kontaktia muihinkin ikäihmisiin. Samaan aikaan myös ikäihmisten aikaisemmat kokemukset lapsista vaikuttavat vuorovaikutuksen syntyyn lasten kanssa. Usein ikäihminen kuitenkin on se, joka tekee aloitteen lapsen kanssa. Toisaalta lapsi voi leikin kautta ottaa helpommin kontaktia ikäihmiseen, koska leikki toimii luonnollisena välineenä lapsen ja ikäihmisen vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus ikäihmisten kanssa opettaa lapselle sosiaalisia taitoja ja suhteita, jotka ovat yksilön kehityksen perusta. Yhteisöillä voidaan tukea yksilön kognitiivista, emotionaalista ja sosiaalista kehitystä ja sen vuoksi yhteisöjen tulisi olla sellaisia, jotka vahvistavat yksilön jäsenyyttä ryhmässä. Parhaiten lasten ja ikäihmisten suhteita parantaa molempia osapuolia miellyttävä toiminta. (Ukkonen-Mikkola 2011, 123–124, 122, 127.)

Marin ja Hakosen (2003, 75) kirjoittavat, että ihmisten välisessä sosiaalisessa suhteessa tulisi näkyä osapuolten odotukset toisiaan kohtaan sekä se, että heidän toimintansa toteuttaa näitä odotuksia. Lisäksi sosiaalisissa suhteissa vallitsee osapuolten välinen yhteisymmärrys odotuksista ja niihin vastaamisesta. Odotukset voivat kohdentua tarpeisiin tai tavoitteisiin. Helenius ja Lummelahdi (2013, 21) kirjoittavat, että varhaislapsuuden kokemusten mukaan syntyy odotuksia muita ihmisiä kohtaan. Lapsi saa myös käsityksen itsestään sen avulla, miten häneen ovat muut suhtautuneet. Kokemukset ovat osa minäkuvan muodostusta. Ikäihmisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa ilmeet, eleet ja katseet ovat keskeisin tapa ottaa kontaktia toiseen. Lapsen ilmettä voi olla helppo tulkita, koska hän näyttää tunteitaan usein avoimesti. Ikäihmisen ilme voi muuttua hetkessä hymyksi hänen tavattuun lapsen. (Ukkonen-Mikkola 2011, 125.)

Isovanhemmuuden pedagoginen tehtävä on tukea nuorta sukupolvea. Heidän on mahdollista siirtää kulttuurista perintöä eteenpäin ja olla keskustelijoita. Kaikki tämä omalta osaltaan on malli hyvästä aikuisuudesta pienelle lapselle. Nykyinen isovanhemmuus on osittain lastenlasten kaverina oloa, mutta tärkeää on myös satujen kertominen ja emotionaalisen tuen antaminen. Heiltä saa ehdotonta rakkautta, neuvoja, tietoa ja moraalisia arvoja sekä toimivat roolimalleina. (Kurki 2007, 140, 138.)

Ihmisen kasvu ja kehitys jatkuvat läpi elämän ja siihen vaikuttavat muut ihmiset ja vuorovaikutussuhteet. Yksilökehityksen kannalta tärkeitä ovat sukupolvien väliset suhteet.

Opimme koko ajan jotain toinen toisiltamme. Eri-ikäisten ihmisten tiiviistä keskinäisestä vuorovaikutuksesta on hyötyä jopa yhteiskunnalle. Vanhempien sukupolvien kokemukset ovat muokanneet heidän asenteitaan ja toimintaansa, näistä taas nuoremmilla sukupolvilla on mahdollisuus ottaa oppia. Oppi voi olla myös sitä, että asioissa tulisivin toimia toisella tavalla kuin miten vanhemmat sukupolvet ovat toimineet. (Saarenheimo 2014, 13–14.)

3.3 Terhokerhotoiminta ja sen periaatteet

Terhokerhojen rahoittajana toimii Suomen kulttuurirahasto ja sen tunnuksina ovat tammi ja terhoja, joista tuleekin Terhokerhojen nimi. Kerhojen toiminta perustuu erityisesti leikin ja yhdessäolon ympärille. Kerhon periaatteiden mukaisesti ne ovat tarkoitettu kaikille, mutta toiminta on suunnattu erityisesti 5–10-vuotiaille lapsille ja ikäihmisille. Lisäksi kerhot ovat maksuttomia. Toiminnan halutaan olevan kiireetöntä yhdessäoloa, jossa jokaisella kerholaisella on hyvä olla. Kerhotoimintaa on hyvin monen muotoista – se voi olla puuhahetki tai avoin kokoontumispaikka joissain ennalta sovitussa tilassa kuten kirjastossa, koulussa tai kerhotilassa. (Koko Suomi leikkii -hanke 2014; Terhokerho-käsikirja 2014.)

Terhokerhojen tarkoituksena on olla siltana sukupolvien välillä. Kerhoissa lapset ja ikäihmiset voivat olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa leikkien ja muun puuhastelun ohessa. (Tiitinen 2014.) Nykyaikana lasten ja aikuisten välistä yhdessäoloa voi leimata kiire ja heidän viettämänsä aika onkin vähentynyt. Lisäksi yksinäisyys on uhka yksilön hyvinvoinnille. Sukupolvien kohtaamisella voi olla suotuisia vaikutuksia lapsen ja aikuisen elämään. Se voi parhaimmillaan lisätä heidän onnellisuuttaan ja turvallisuuden tunnettaan. Leikin avulla voidaan saavuttaa tasa-arvon tunne ikäihmisten ja lasten välillä, koska molemmat osapuolet voivat olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Koko suomi leikkii -hanke.)

Perustamisesta vastaavat hankkeen työntekijät eli leikkilähetit yhdessä paikallisosastojen ja vapaaehtoisten kanssa. Leikkilähetit antavat opastusta kerhojen vapaaehtoisille ohjaajille. Terhokerhon ohjaajat ovat vapaaehtoisia ja heidän tulee huolehtia siitä, että kaikki kerholaiset saavat osallistua toiminnan suunnitteluun. Ohjaajan tulee olla luotet-

tava aikuinen, joka on kiinnostunut eri sukupolvien välisestä toiminnasta ja leikistä. Toiminta terhokerhoissa voi olla hyvin monenlaista: leikkiin, taiteeseen, satuihin ja liikkeeseen painottuva. (Koko Suomi leikkii -hanke 2014; Terhokerhon ohjaajan perehdytyspaketti 2014, 1.)

Koko Suomi leikkii -hankkeen tavoitteena on perustaa eri sukupolvien kohtaamispaikkoja, Terhokerhoja, eri puolille Suomea. Hankkeen taustalla vaikuttaa Suomen kulttuuri-rahasto ja hankkeen toteuttavat Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Suomen Punainen Risti vuosien 2014–2016 aikana. (Terhokerho-käsikirja 2014, 1.)

Terhokerhon perustaminen alkaa leikkilähetin kokoamalla tiimillä, joka koostuu MLL:n sekä SPR:n avainhenkilöistä, vapaaehtoisista ja muista yhteistyökumppaneista. Työpaikassa suunnitellaan Terhokerhon toimintatyyppi, paikka kerholle, vapaaehtoisten rekrytointi ja millä tavalla kerhon toiminnasta tiedotetaan osallistujille. Perustamisen ja toiminnan sisällön päättämisen jälkeen nimitetään kerhon vastuutaho (MLL:n yhdistys tai SPR:n osasto). Terhokerhopaikkakunnalta valitaan hankkeen yhdyshenkilö, joka pitää yhteyttä leikkilähetin, kerhossa toimivien vapaaehtoisten ja yhdistyksen tai osaston välillä. Yhdyshenkilö on selvillä vapaaehtoisista, sopii vastuuvuoroista heidän kanssaan ja suunnittelee heidän ja leikkilähetin kanssa toiminnan jatkumisesta. (Terhokerho-käsikirja 2014, 6.)

Terhokerhon periaatteina ovat: *yhdessä suunnittelu, arvostaminen, kannustaminen, vastuutus ja oikeudet*. Jokaiselle kerhoon osallistujalle annetaan mahdollisuus osallistua kerhon toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Kerhon toiminta tulisikin suunnitella niin, että siinä olisi tilaa toteuttaa kerholaisten toiveita ja ideoita. Kerhoon saa tulla juuri sellaisena kuin on omat toimintakykynsä huomioiden. Kaikkeen toimintaan ei tarvitse osallistua. Myös tunteiden ilmaiseminen on hyväksyttyä. Kerhossa on hyvä tehdä asioita, joissa voi kokea onnistumisen tunteita. Vapaaehtoiset pitävät huolen että kerhossa kaikkien on turvallista olla. Vapaaehtoisten tukena ja apuna toimivat leikkilähetit. (Terhokerho-käsikirja 2014, 8.)

3.4 Aikaisemmat opinnäytetyöt ja tutkimukset sukupolvityöstä

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä ja tutkimuksia sukupolvityöstä. Niiden taustalla ovat muun muassa ikäihmisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen lisääminen ja lisäksi opinnäytetöissä on tuotu esille lasten ideat sekä heidän näkökulmansa toiminnasta ja sen kehittamisestä.

Korvenpää ja Oksa (2012) ovat opinnäytetyössään selvittäneet 4–6-vuotiaiden lasten kokemuksia Kylämummi- ja -vaaritoiminnasta. Opinnäytetyössä haluttiin tuoda esille lasten näkökulma ja myös heidän kehittämissideansa, koska aikaisemmin Kylämummi ja -vaaritoiminnassa oli selvitetty työntekijöiden kokemuksia. Toiminnan tavoitteena oli tutustuttaa lapset ja ikäihmiset toisiinsa sekä saada heidät tukemaan toisiaan ja toimimaan yhdessä. Muita toiminnan tavoitteita olivat hyvän lapsuuden tukeminen sukupolvien välisellä vuorovaikutuksella, myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen ja kulttuuriperinnön siirtäminen. Opinnäytetyössä nostettiin esille lasten kokemukset ja heidän viestinsä toiminnasta. Aineistonkeruumenetelminä oli käytetty osallistumatonta havainnointia ja teemahaastatteluja. Opinnäytetyön tutkimustuloksista ilmeni, että kylämummo ja -vaaritoiminnassa lapset halusivat jatkaa aikaisemmin tekemiään asioita ikäihmisten kanssa, kuten: pelata, leikkiä ja jutella. Lisäksi kylämummi tai -vaaritoiminta tarjoaa lapselle ystävyyttä ja keskusteluseuraa. Havainnoinnin kautta saaduista tuloksista selvisi, että kylämummin tai -vaarin kanssa oleminen on luontevaa ja positiivista: lapset käyttäytyvät rauhallisesti ja hakeutuvat heidän seuraansa mielellään.

Puotiniemi ja Rautajoki (2010) puolestaan ovat hankemallisessa opinnäytetyössään olleet kehittämässä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen synnyttämistä Lohjan seurakunnassa. Työssä haluttiin kehittää seurakunnan ikääntyneiden jäsenten ja 4–6-vuotiaiden päiväkerholaisten välistä vuorovaikutusta. Lisäksi toiminnasta haluttiin saada osallistujien kokemuksia. Hanke toteutettiin ryhmätoimintana, jossa lapset ja ikäihmiset työskentelivät välillä pareittain ja välillä ryhmissä. Arviointimenetelmänä käytettiin osallistuvaa havainnointia sekä reflektiota. Lisäksi ikäihmisiltä ja lasten vanhemmilta kysyttiin erikseen vielä kirjallista palautetta. Liikkuminen ja leikkiminen vahvistivat ryhmän yhteishenkeä ja lisäsivät osallistujien hyväntuulisuutta. Leikkiessä nousi esille ikäihmisten leikkimielisyys ja lasten innostuneisuus. Haasteina toiminnassa opinnäytetyöntekijät ovat nähneet ikäryhmien erilaiset tarpeiden huomioimisen toiminnassa: lap-

sille on vaikeaa pysyä pitkään istumassa ja joillekin ikäihmisille taas liikkuminen voi olla vaikeaa. Ikäihmiset pitivät toimintaa heidän arkeaan piristävänä. Lisäksi jollekin oli tärkeä kokemus nähdä uuden sukupolven elämänjatkuminen ja tutustua nykypäivän lapsiin. Myös muistojen saaminen ja tutustuminen paremmin muihin ihmisiin olivat ryhmätoiminnan hyviä puolia. Lasten vanhemmille tehdyn kyselyn mukaan lapset olivat rohkaistuneet.

Neffling ja Oravan (2013) opinnäytetyössä käsitellään sukupolvien välisen vuorovaikutuksen vahvistamista toiminnallisen menetelmän avulla. Tavoitteena oli edistää lasten ja ikäihmisten välistä vuorovaikutusta ja kulttuuriperinnön siirtämistä sukupolvelta toiselle leikin keinoin. Opinnäytetyö on toteutettu yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin kanssa, jossa toteutetaan Kylämummi- ja -vaari-toimintaa. Tällöin vapaaehtoiset ikäihmiset toimivat lasten kanssa oman kiinnostuksensa ja voimavarojen mukaan. Tällaista toimintaa voi olla esimerkiksi päiväkodeissa, perhekahviloissa tai kouluissa. Opinnäytetyö oli toimintatutkimus, jonka tutkimusmenetelminä olivat osallistuva havainnointi ja lapsille sekä ikäihmisille tehty palautekysely toiminnan jälkeen. Suurin osa lapsista oli sitä mieltä, että leikkikulttuurista keskustelu ja kuuleminen olivat mukavaa. Opinnäytetyön tekijät olivat arvioineet, että leikkikulttuurista keskustelu on mielekkäämpää sellaisille, joiden omat sukulaisuussuhteet eivät mahdollista leikkikulttuurin siirtämistä toiselle sukupolvelle. Opinnäytetyöstä käy ilmi, että ikäihmiset voivat hämmentyä vertaillessaan omaa lapsuuttaan ja nykylasten elämää. Ennen ei ollut tarjolla kaikkia mahdollisia leluja, mutta nykyään on.

Näiden opinnäytetöiden pohjalta voidaan ajatella, että lasten ja ikäihmisten kokemuksilla ja mielipiteillä on merkitystä toiminnan kehittämisessä. Varsinkin Kylämummi ja -vaaritoiminnassa on haluttu korostaa, että toimintaa voidaan kehittää myös lasten kokemusten ja heidän viestinsä perusteella. Mutta myös sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisääminen on tärkeä asia. Siinä voidaan siirtää tietoa sukupolvelta toiselle ja oppia ymmärtämään molemmin puolin lapsuuteen vaikuttaneita olosuhteita. Lisäksi ikäihmiset, joilla ei ole sukulaisuussuhteita lapsiin, voivat siirtää omaa tietoaan esimerkiksi leikeistä kerhoissa tapaamilleen lapsille.

Erilaisista tutkimuksista on selvinnyt, että isovanhempana oleminen synnyttää positiivisia kokemuksia ja nämä myönteiset tunteet tukevat myös heidän psyykkistä hyvinvoin-

tiaan. Isovanhemmat voivat toteuttaa sosiaalista jatkuvuutta, jolloin he toimivat siltana menneisyyteen ja voivat näin jakaa tietoaan. (Hurme & Metsäpelto 2004, 521.) Näitä ajatuksia voidaan soveltaa myös Terhokerhon kaltaisessa sukupolvityössä. Kaikilla ikäihmisillä ei ole lastenlapsia, jolloin Terhokerhon kaltainen toiminta voi olla mahdollisuus jakaa omaa tietoaan uusille sukupolville.

4 Sadutus tukemassa sukupolvityötä

4.1 Leikki ja sadut tukemassa lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta

Leikki on toimintaa kuvitteellisessa tilanteessa (Helenius & Lummelahti 2013, 61). Sen avulla lapsi oppii itselleen tärkeitä taitoja kuten luovuutta ja kykyä kuvitella. Leikkiminen toimii lapsella myös oppimisen luontaisena keinona oppia äidinkielen esitaitoja puhuessaan ja kuunnellessaan muita. Leikki on lapsen tapa suhtautua ympäröivään maailmaan ja omaksua tietoa. Lasten kokemukset ja havainnot ympäristöstä tulevat mukaan leikkeihin. Tällöin ne kehittävät myös lapsen ystävyysuhteita ja opettavat lapselle toisen asemaan asettumista. (Koko Suomi leikkii -hanke; Helenius & Lummelahti 2013, 14.) Ukkonen-Mikkolan (2011, 124) mukaan lapsi pystyy leikissä ottamansa roolin avulla hoitamaan sosiaalisia suhteitaan ja ohjailemaan siihen liittyviä tilanteita. Leikki kehittää siis monipuolisesti lapsen taitoja: tunteiden itsesäätelyä, sosiaalista älykkyyttä sekä mielikuvitusta ja luovuutta. Aikuisen mukanaolo leikeissä helpottaa lasten keskittymistä. Olennaista aikuisen ja lapsen välisessä leikissä on heidän keskinäinen suhteensa ja vuorovaikutuksen sävy. Aikuinen voi auttaa luomaan tätä ilmapiiriä olemalla empaattinen ja kiinnostunut lapsen leikistä. (Helenius & Lummelahti 2013, 14, 79–80.)

Lasten leikki voi luonteeltaan olla vapaata tai tuettua leikkiä. Vapaassa leikissä ei useimmiten tarvita aikuista, mutta tuetussa leikissä aikuisen läsnäolo tuo leikkiin ja leikkitalanteisiin apua. Leikissä oleva toiminta voi aikuisen avulla kehittyä ja kasvaa tuetusti ja siinä tarvittut taidot sisäistyvät lapsen omiksi taidoiksi. Tuettu leikki etenee lapsen ehtojen ja hänen kehittämänsä sisällön mukaan niin, ettei aikuinen voi sitä määrittellä. Tärkeintä kuitenkin on, että he yhdessä jakavat kokemuksen leikistä. (Reunamo & Käyhkö 2014, 66.)

Lapset menevät helposti mukaan satuihin ja kertomuksiin ja ottavat niistä rakennusaineita omaan elämäänsä. Lasten tarve satuihin on niin suuri, että hän rakentaa sellaisen helposti. Saduista kumpuavat myös leikit, joita lapset leikkivät. Leikkivä ihminen on onnellinen. Mielikuvitus vahvistuu satujen kautta samoin kyky ajatella luovasti ja selkeästi. (Haapaniemi 2009, 40–41, 45–46.)

Mielikuvitus ja mielikuvien muodostus kehittävät lapsen tunteita ja hänen tahtoaan sekä tietenkin ajatteluaan. Mielikuvituksen avulla lapsi oppii ymmärtämään itseään ja suhdettaan muihin ihmisiin sekä ympäristöönsä. Lapsen mielikuvitusta tulisi ruokkia niin, että esteet poistuisivat. (Jantunen 2009, 48–49.)

4.2 Sadutus tukemassa lapsen osallisuutta ryhmässä

Karlsson (2014, 28, 29) kirjoittaa, että sadutusta voidaan käyttää kun uusi ryhmä aloittaa toimintansa ja halutaan luoda siinä yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä edistää ryhmäytymistä. Sen avulla voidaan saada tietoa toisen ajatuksista ennen kuin aloitetaan toimintaa ja suunnittelua, mutta myös toiminnan aikana. Myös oman kulttuurin ja toisen kulttuuriin tutustumisessa sadutus auttaa. Kuitenkin tärkein sadutuksen anti on se, että siinä annetaan kertojalle mahdollisuus puhua ja ainoastaan hänellä on päätävävalta sen suhteen, mistä ja millaisen jutun hän haluaa kertoa. Tämän menetelmän avulla voidaan tutustua toiseen ihmiseen hyvinkin henkilökohtaisella tasolla ja näin myös muut tutustuvat häneen. Tällä tavoin voidaan tutustua paremmin myös sellaiseen henkilöön, jonka on jo aiemmin tuntenut. Tunteminen ikään kuin syvenee. Lapselle on myös tärkeää saada tehdä itse, vaikuttaa, olla aktiivinen ja tulla arvostetuksi. Se puolestaan vahvistaa ja innostaa hänen luottamustaan omiin ajatuksiin.

Stakesin järjestämässä Satukeikka-projektissa tuli esiin lapsia saduttaneiden aikuisten suhtautuminen lapsiin. Lapsia alettiin saduttamisen ansioista kuunnella entistä enemmän ja he kertoivat asioista lasten omalla kielellä, eivät aikuisten tulkitsemana. Tutkimuksen mukaan menetelmä mahdollistaa leikkisyyden ja mielikuvituksen mielessä olevien ajatusten testaamisen ja koettelun. Siinä voidaan testata asioita toteavasti tai hyvin rajustikin. Ketään sadun kertojaa ei kuitenkaan ole syytä alkaa analysoidaan sadun perusteella, koska sama lapsi voi kertoa sekä rajuja että hellyttäviä satuja. (Karlsson 2014,

32–34.) Pieksämäellä MLL:n perhekahvilassa on myös kokeiltu lasten saduttamista ja siellä on huomattu, että lasten kuunteleminen on sekä mielenkiintoista että uusia ajatuksia synnyttävää. Kun lapsi huomaa, että hänen sanomisillaan on merkitystä aikuiselle ja muille lapsille, innostaa se häntä ilmaisemaan muitakin ajatuksia toiminnasta ja sen kehittamisestä. (Karlsson 2005, 162.)

Satujen kertomukset syntyvät omista ajatuksista ja sisäisestä maailmasta. Kertoja määrittelee omalla kertomuksellaan sanan satu eikä sen tarvitse sisältää kirjoista tuttua tarinan rakennetta. Ryhmässä kerrotut sadut luovat yhteisöllisyyden tunnetta ja yhdessä pohtimista. Ryhmätilanteissa voi syntyä hyvin intensiivinen ja toisia arvostava tunnelma. (Karlsson 2014, 34.)

Karlssonin (2014, 268, 267) mukaan, lapsen itsetunnon kohottamista voidaan tukea saduttamisella, koska sen avulla voidaan ”nostaa” esille hänen näkemyksensä asioista. Otetaan esimerkiksi lapsi, joka on arka ilmaisemaan itseään ja osallistumaan muiden lasten leikkeihin: uskaltauduttuaan kertomaan oman sadun, joka luetaan myös muille, voi hänen asemansa päiväkodissa muuttua. Hän on uskaltanut kertomaan ääneen ajatuksiaan, jolloin hän rohkaistuu ja menee mukaan leikkeihin ja muuhun toimintaan. Sadutustutkimuksessa vahvistui ajatus siitä, että lapsi saa omien tarinoiden kertomisella vahvistusta itsetunnon ja rakennuspalikoita vahvaan minuuteen. Etenkin arat ja rauhattomat lapset saivat sen mukaan itsetunnon kohotusta. Siihen syynä lienee se, että hetken ajan heihin keskitytään ja he saavat arvostusta sekä jakamatonta huomioita muilta. Tällä tavoin lapsen on helpompi arvostaa myös omaa itseään ja tuoda esille omia ajatuksiaan. Heidät saadaan tällöin osalliseksi ryhmää. Ryhmällä voi olla merkittävä vaikutus yksilön tunteeseen olla arvokas sellaisena kuin on. Yhteisöllisyys myös haastaa yksilön hyväksymään erilaisuutta ja näkemään erilaisia katsontakantoja asioissa. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 86, 91.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tukea ja vahvistaa lasten ja ikäihmisten vuorovaikutusta ja osallisuutta Joensuun Terhokerhossa. Sadutuksen avulla haluttiin saada tietoa las-

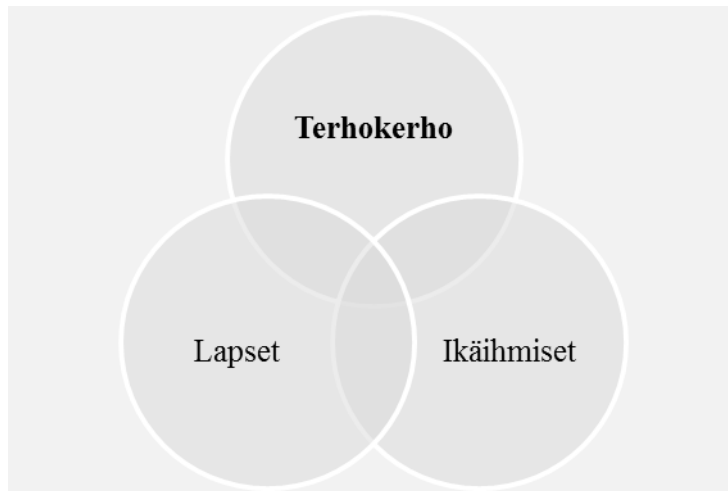
ten ja ikäihmisten toiveista siitä, mitä kerhossa olisi mukava yhdessä tehdä. Näin ollen kerholaiset voivat olla kehittämässä Terhokerhon toimintaa, kunhan heidän toiveensa ja odotuksensa nostetaan esille. Sadutuksen avulla voitiin myös nostaa esille vuoropuhelu lasten ja ikäihmisten välillä.

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Toimintaympäristö ja kohderyhmä

Terhokerhoa varten ei ole olemassa tiettyä tilaa vaan se perustetaan paikkaan, jonne se sopii. Leikkilähetti kokoaa yhteen yhteistyötahot ja yhdessä heidän kanssaan päätetään, missä kerho toteutetaan. (Terhokerho-käsikirja 2014, 6.) Joensuun Terhokerho kokoontuu senioritalossa sijaitsevassa kerhotilassa, joka on tilaltaan hieman haastava. Se on aika pieni, joten toiminnassa täytyy ottaa huomioon myös tilan tuomat rajoitukset. Muutoin tila on ihanteellinen, koska ikäihmiset pääsevät saapumaan sinne itse talon sisältä, jossa jo asuvat. Lapset saapuvat sinne päiväkodista.

Laadullisen aineiston hankinnassa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 155). Tässäkin opinnäytetyössä kohderyhmä oli ennalta suunniteltu ja se koostui 5–6-vuotiaista lapsista. 16 lasta joensuulaisesta päiväkodista osallistuivat ohjaajiensa kanssa Terhokerhon toimintaan noin kerran kuukaudessa. Terhokerhoon osallistuvat ikäihmiset tulivat pääosin joensuulaisesta, ikäihmisille tarkoitusta asumisyhteisöstä. Heidän määränsä kerhossa on vaihdellut 2–9 henkilön välillä. Terhokerho itsessään luo raamit ikäihmisten ja lasten väliselle kohtaamiselle. Lähtökohdana on, että raamin sisällä oleva toiminta ja vuorovaikutus ovat Terhokerhon periaatteiden mukaisesti kerholaisista lähtevää. Tällöin kerho mahdollistaa kohderyhmän kohtaamisen. (Kuvio 2.)

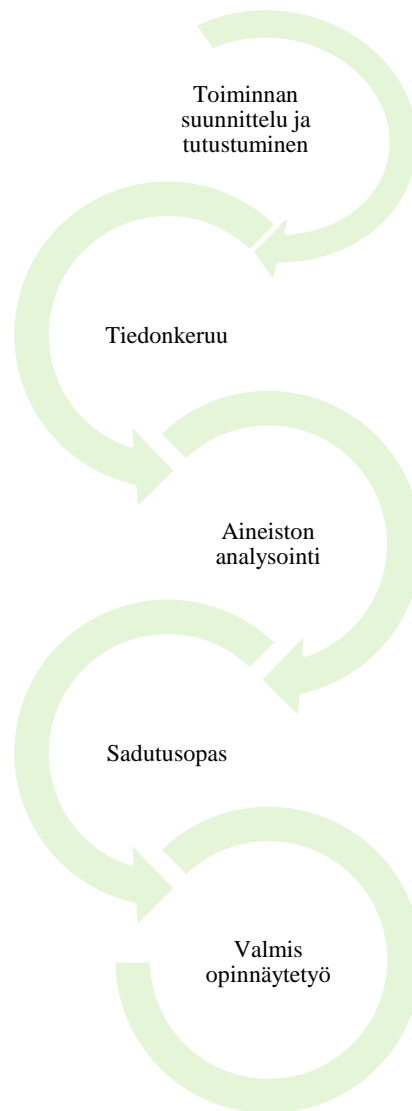

Kuvio 2. Terhokerho ja kerholaiset.

6.2 Toiminnan eteneminen ja työskentelyn kuvaus

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, mutta sisältää tutkimuksellisen osion, johon olen kerännyt tietoa lasten ja ikäihmisten toiveista Terhokerhon käynnistyessä. Toiminnallista opinnäytetyötä varten tarvittava aineisto voidaan kerätä tutkimuksellisia menetelmiä käyttäen, mutta niiden ei tarvitse noudattaa tiukasti tutkimuksellisen opinnäytetyön kriteerejä. Tämä takaa sen, että saatu aineisto on laadukasta. (Vilka & Airaksinen 2003, 56–57.)

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla niin sanottua käytännön toimien ohjeistamista, opastamista tai toiminnan järjestämistä. Pääasia on, että opinnäytetyössä yhdistyy sekä käytäntö että raportointi tutkimuksen kirjoittamisen keinoin. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön eivät kuulu tutkimuskysymykset, jollei siihen sisälly selvityksen tekeminen (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 30). Opinnäytetyö on edennyt kuvion 3. mukaisesti, jolloin toiminnan suunnittelu ja tutustuminen Joensuun Terhokerhoon aloitti prosessin. Sen jälkeen hain tutkimusluvut, jonka jälkeen sain aloittaa tiedonkeruun. Tiedonkeruun jälkeen sadutuksesta ja oppimispäiväkirjasta saatu aineisto analysoitiin. Kokosin opinnäytetyöhön kuuluvan tuotoksen saadun aineiston, oppimispäiväkirjan ja sadutuksen teorian avulla.

Kuvio 2. Opinnäytetyön prosessi.

Toiminnallisen ja tieteellisen opinnäytetyön erottelu voi olla vaikeaa, koska niissä voi olla päällekkäin piirteitä molemmista kentistä. Kehittämistoiminnan kannalta myös tutkimustuloksilla voi olla merkitystä. Toiminnallisen opinnäytetyön piirteitä on kehittämistyössä, jolla on usein uutuusarvoa. Se on yleensä ainutkertainen tapahtuma, jossa tulos on konkreettinen ja siitä on hyötyä toimeksiantajalle. (Salonen 2013, 13.) Tässä opinnäytetyössä tutkimusosio oli välttämätön, jotta saatiin kerättyä tietoa lasten ja ikäihmisten ajatuksista Terhokerhon toiminnasta, lisäksi tuloksilla saatiin tietoa sadutuksen lisäämästä vuorovaikutuksesta.

Toiminnallinen opinnäytetyö sisältää tietoperustan, työhön kuuluvat toimijat, menetelmät, aineiston ja tuotoksen. Työskentely etenee aiheen ja sen rajauksen, työskentelyn

suunnittelun ja toiminnan kautta arviointiin. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön ja kehittämisen malliin sopii hyvin spiraalimainen toimintatapa, jossa työskentely etenee vaiheittain ja niin, että siinä on otettu huomioon toimintaan vaikuttavat sosiaaliset, kulttuuriset ja inhimilliset piirteet. Tällöin työssä voidaan pysähtyä ja tarkastella toimintaa ja tarvittaessa palata taaksepäin. Oman työn reflektointi kuuluu osaksi tätä prosessia. Spiraalimallin yksi ominaisuus on, että kaikkea ei voida etukäteen suunnitella vaan suunnitelmat tarkentuvat työskentelyn edetessä. (Salonen 2013, 5, 14.) Spiraalimainen työskentelytapa näkyy myös opinnäytetyön prosessia kuvaavassa kuviossa 3. Opinnäytetyö on edennyt pääsääntöisesti sen mukaan. Aiheen muuttuminen vaikutti osaltaan siihen, että prosessissa on jouduttu paikoin pysähtymään ja miettimään seuraavaa vaihetta. Se on ollut kuitenkin vain hyväksi. Näin on voitu toimia hätiköimättä ja työskentelyssä on voitu ottaa huomioon muuttuneet asiat.

6.3 Toiminnan suunnittelu ja tutustuminen Terhokerhoon

Työskentely lähti liikkeelle suunnitelman työstämisellä syyskuussa 2014. Tässä vaiheessa opinnäytetyön aihe vaihtui toisenlaiseen näkökulmaan eli aloittavan Terhokerhon teemaan, jolloin haluttiin tietää millaisia toiveita ja odotuksia lapsilla ja ikäihmisillä on kerhon alkaessa. Tämän perusteella olin sitä mieltä, että sadutus olisi oikea tapa kerätä tietoa aiheesta. Lisäksi oma kiinnostukseni sadutusta kohtaan ja halu tietää, millä tavalla ikäihmiset lähtisivät siihen mukaan, ohjasivat menetelmän valintaa.

Terhokerho oli alun perin alkanut Joensuussa jo kesällä 2014, mutta siihen tuli monen kuukauden tauko. Viimein kerho alkoi taas marraskuussa 2014 joensuulaisen päiväkodin tiloissa, jonne ikäihmisten oli määrä saapua. Kerho houkutteli paikalle kuitenkin vain kaksi ikäihmistä. Tähän saattoivat vaikuttaa kerhon aikainen ajankohta (klo 9–10) sekä marraskuun huonot kelit, jolloin kulkeminen on vaikeampaa. Kerho saatiin kuitenkin käynnistettyä. Tässä vaiheessa olin mukana tutustumassa lapsiin ja ikäihmisiin, koska opinnäytetyösuunnitelmani ei ollut tässä vaiheessa vielä hyväksytty. Tämä olikin hyvä tapa tutustua kerhon toimintaan ja sen aikatauluihin. Koin myös, että myöhempää tiedonkeruuta varten oli hyvä, että olin kerholaisille jo tuttu henkilö. Joulukuussa 2014 opinnäytetyösuunnitelmani hyväksyttiin, jonka jälkeen pääsin etenemään seuraavaan vaiheeseen.

Opinnäytetyösuunnitelma hyväksymisen jälkeen hain tiedonkeruuta varten tarvittavat tutkimusluvut Joensuun Terhokerhoon osallistuvien lasten vanhemmilta (kuvio 2). Lasten ja nuorten kanssa toteutettavassa tutkimuksessa ensimmäinen ja tärkeä askel on tutkimusluvan tai suostumuksen saanti kirjallisena lasten vanhemmilta tai huoltajalta. Tällöin kirjallinen lupa on syytä pyytää aina. Vanhemmille on kerrottava myös aineiston analyysi- ja raportointitavat. (Ruoppila 1999, 32–33.)

Tutkimuslupien hakemiseen sain apuja päiväkodilta, josta lapset Terhokerhoon osallistuivat. Päiväkodin henkilökunta jakoi vanhemmille saatekirjeen ja suostumuslomakkeen (liite 2), johon piti allekirjoittaa, saako heidän lapsensa osallistua opinnäytetyöhöni kuuluvaan tutkimusosioon. Lisäksi saatekirjeessä (liite 2) kerrotaan, mihin tarkoitukseen kerhoista saatua aineistoa käytetään ja mitä asioita tutkin. Luvan kysyminen kerhoon osallistuvilta ikäihmisiltä oli myös tärkeää ja se tapahtui suullisesti. Kerroin heille kuka olen ja mitä teen kerhossa. Sen lisäksi kerroin, että sadutukseen osallistuminen oli vapaaehtoista, eikä siihen ollut pakko osallistua, vaikka kerhoon osallistuinkin.

Lapsille on tärkeää kertoa, mistä opinnäytetyössä on kysymys ja mitä heiltä mahdollisesti odotetaan. Tulee myös muistaa, että vaikka vanhemmat olisivat antaneet lapselle luvan osallistua tutkimukseen, on lapsilla siitä huolimatta oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen. Jos lapsi saa ja haluaa osallistua tutkimukseen, voi se olla lapselle pelottava tilanne, koska vastassa on uusia ihmisiä. Sen vuoksi lapselle on annettava aikaa tutustua tutkijaan. Tutkimuksen osallistuvien mieli- ja muistikuvia alkaa muodostua 5–6-vuotiailla ja siksi heille olisikin hyvä saada tutkimustilanteesta positiivinen kokemus. (Ruoppila 1999, 38–39.)

6.4 Tiedonkeruu

Hirsjärvi ym. (2000, 155) kirjoittavat, että kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä ovat muun muassa tiedon ja aineiston hankinta todellisessa tilanteessa sekä tutkijan osallistuminen tutkimukseen käyttämällä esimerkiksi omia havaintoja ja keskusteluja tutkittavien kanssa. Tässä opinnäytetyössä menetelmän valinta piti miettiä tarkkaan, koska haluttiin saada tietoa kaikenikäisten kerholaisten toiveista ja odotuksista Terhokerhossa. Päädyin valitsemaan tiedonkeruumenetelmäksi saduttamisen.

Vaikka opinnäytetyö on toiminnallinen, käytettiin siinä myös laadullisen tutkimuksen elementtejä, jolloin alkuvaiheen kartoitusta varten mietityt kysymykset olivat: mitä Terhokerhossa olisi mukava yhdessä tehdä, minkälaiset odotukset kerholaisilla kerhosta on ja mikä merkitys lapsen ja aikuisen yhteisellä leikillä on terhokerholaisille?

Sadutuksessa lapset muokkaavat ajatuksiaan tarinaksi, jonka aikuinen kuuntelee ja kirjaa ylös. Se on vastavuoroista kerrontaa ja kuuntelua, toisen ajatusten vakavasti ottamista ja yhdessä tekemistä. Sitä voidaan tehdä yksin tai yhdessä, ryhmässä tai kahden kesken. Tilanteet voivat olla erilaisia: ryhmässä sadutuksesta voi nousta yhteisöllisyyden tunne ja kahdenkeskisessä sadutuksessa puolestaan korostuu tietynlainen intiimiys. Ryhmäsadutuksen hyvä puoli on se, että siinä tulee esille asioiden monet kannat, jolloin asioiden perustelevuus näkyy monesta eri näkökulmasta. Sadutus ja siihen liittyvä toisten kuunteleminen on lapsille oiva tapa opetella asettumaan toisen asemaan ja hänen kokemuksiinsa. (Karlsson 2005, 10, 69–70, 139.)

Sadutuksen yksi tavoite on lapsen kuunteleminen ja hänen tarinansa kunnioittaminen. Aikuisen ei sen vuoksi pidä opettaa lapselle, millainen sadun tulisi olla, vaan aikuisen tulisi suhtautua siihen avoimin mielin. Saduttajan tulee olla myös tarkka omien ilmeidensä ja äänenpainojensa kanssa tarinaa kuunnellessa ja luettaessa, koska niillä voi helposti viestittää lapselle, ettei hänen juuri kertomaansa tarinaa arvosteta. (Karlsson 2005, 61.)

Riihelä (2012, 197–198) korostaa lasten olevan subjekteja, joilla on oma henkilökohtainen näkemys asioista. Sadutuksen tarkoituksena on tuoda esiin lapsen näkökulma ja lapselle mielikuva siitä, että häntä kuunnellaan. Arvostamalla lapsen ajatuksia ja tarinoita, voi aikuinen olla synnyttämässä molemmin puolista luottamusta ja arvostamista. Tällä menetelmällä luodaan myös edellytyksiä lapsen tunteeseen olla vaikuttamassa itseään koskeviin asioihin. Sadutusmenetelmä on myös helppo ja tulokellinen tapa kehittää osallistavaa toimintakulttuuria lasten keskuudessa. Siinä annetaan tilaa lapsen omille ajatuksille sekä aloitteille, Se myös tuo esille lasten omaa kulttuuria ja sen rikkautta. (Karlsson 2005, 8–9, 41.)

Sadutuksessa on läsnä myös yhteinen, yhteisöllinen ja henkilökohtaisesti koskettava näkökulma, joka syntyy ihmisten välissä ja juuri sillä hetkellä niiden henkilöiden kes-

ken, jotka ovat paikalla. Se liittää yhteen ja sen avulla syntyy me-henki. Lisäksi se auttaa löytämään myös minän, koska kertoja kertoo itse oman tarinansa. (Karlsson 2014, 27.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullinen aineiston keruu voidaan toteuttaa, kun halutaan ymmärtää jotain ilmiötä. Tämä sopii myös aihepiireihin, joissa halutaan toteuttaa jonkun ryhmän idea. Tällöin kysymysten muotoilu voidaan tehdä miten, miksi ja miten -alkuisiksi, jolloin vastaajien on helpompaa kertoa ajatuksiaan ja omia näkemyksiään. Hankitun aineiston määrällä ei toiminnallisessa opinnäytetyössä ole merkitystä vaan nimenomaan aineiston laadulla. (Vilka & Airaksinen 2003, 63–64.) Tässä opinnäytetyössä aineiston koko ei ollut suuri, mutta sen sisältö sitäkin arvokkaampi, joten tiedonkeruu onnistui siitä näkökulmasta katsottuna hyvin.

Kvalitatiivisen aineiston hankinnassa on hyvä käyttää metodeja, joilla tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esille (Hirsjärvi ym. 2000, 155). Opinnäytetyöhön valitsemani tiedonkeruumenetelmä (sadutus) tuki mielestäni näitä periaatteita. Lisäksi sen avulla pystyttiin nostamaan esille kerholaisten osallistuminen Terhokerhon toiminnan kehittämiseen. Tietoa kerättiin saduttamisen avulla, jolloin lapsia ja ikäihmisiä sadutettiin yhdessä. Terhokerhon ideana on toimia siltana sukupolvien välillä ja sen vuoksi oli tärkeää, että myös kerhossa olevat ikäihmiset saivat halutessaan osallistua sadutukseen. Karlsson (2005, 104) kirjoittaakin, että myös aikuiset voivat nauttia sadutuksesta.

Aineiston hankinta tapahtui niin, että olin mukana Joensuussa toimivassa Terhokerhossa 5–6-vuotiaiden ryhmässä kaksi kertaa. Kerho kokoontui noin kerran kuukaudessa ja se kesti kerrallaan noin tunnin. Tiedon keruun tarkoituksena oli, että ikäihmiset ja lapset yhdessä alkavat kehittää satua siitä, mitä Terhokerho olisi lasten ja ikäihmisten mukava tehdä yhdessä ja mikä tekisi siellä olemisesta mukavaa kaikille. Menetelmänä oli näin ollen ryhmäsadutus. Sadutus tapahtui yhdessä ryhmäläisten kanssa ja opinnäytetyön tekijä eli minä, kirjoitti sadutuksessa tulleet asiat ylös, juuri niin kuin asianosaiset ne kertoivat, mitään muuttamatta. Tisdall, Davis & Gallagher (2009, 80–81) mukaan lapsia tutkiessa on tärkeää saada kaikkien tutkittavien ääni kuuluville. Kirjoittamalla asioita ylös ja lukemalla asioita ääneen, saavat lapset muistutuksen siitä, että heidän mielipiteitään arvostetaan.

Ensimmäinen opinnäytetyöni tiedonkeruuseen liittyvä Terhokerho kokoontui tammi-kuussa 2015 (kuvio 2). Olin varannut sadutukseen aikaa noin parikymmentä minuuttia, mutta koska kerhon muu ohjelma vei aikaa, jäi aikaa vain pieneen jutusteluhetkeen. Kuitenkin se pieni hetki antoi minulle materiaalia, jota saatoin opinnäytetyössäni hyödyntää. Terhokerhoon osallistui silloin 16 lasta ja kaksi ikäihmistä. Kaikki kerholaiset halusivat osallistua sadutukseen, jonka aiheena oli ”Mitä Terhokerhossa olisi mukava tehdä?” Kerholaiset kertoivat asioita, jotka kirjasin ylös. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tämän piti olla ainoa kerta, jolloin keräisin aineistoa. Tapahtumarikkaan alun jälkeen totesimme kuitenkin toimeksiantajani kanssa, että tarvitaan vielä toinen sadutuskerta. Ensimmäisen tapaamiskerran perusteella sain tietoa lasten ja ikäihmisten toiveista, mutta myös asioista, joihin kiinnittäisin toisella sadutuskerralla huomiota. Tällaisia huomioita olivat esimerkiksi se, että lapset on hyvä laittaa mahdollisimman lähelle ikäihmisiä, jolloin kommunikointikin sujuu helpommin. Näin ikäihmiset ja myös itse opinnäytetyöntekijä kuulevat paremmin toisiaan. Laitoin myös merkille, että lapsille on hyvä antaa käteen jokin esine tai lelu, joka on konkreettinen merkki omasta vuorosta. Tällöin sadun kirjaajan ei tarvitse niin paljon kiinnittää huomiota siihen, kenen vuoro olisi vastata. Toisella sadutuskerralla ei esinettä kuitenkaan tarvittu, vaikka olin sen mukaani varannutkin. Lasten ja ikäihmisten puhe soljui keskustelemaan sävyyn ja hyvin luontevasti ja kaikki saivat mielestäni äänensä kuuluville. Lisäksi kerhoon osallistui vähemmän lapsia, jolloin puheenvuoroja oli helpompi jakaa.

Ryhmäsadutuksessa kirjasin ylös kaikki, mitä sadun kertojat sillä hetkellä kertovat, juuri sellaisenaan. Tiedon hankinnassa ei käytetty nauhuria vaan opinnäytetyön tekijä kirjasi kaiken ylös käsin. Tämä johtui olettamuksesta, että nauhurin käyttö olisi voitu kokea vieraaksi. Se olisi voinut kuitenkin helpottaa kirjoittajaa. Toisaalta sadutuksen hyvä puoli on se, että jos saduttaja tipahtaa kertojien vauhdista, voi hän aina kysyä, mitä he sanoivat. Lisäksi sadutuksessa voi aina lukea sen hetkisen tarinan ja pyytää siihen vielä tarkennusta, jos sadunkertojat sitä haluavat. Näin kaikki tulee kirjattua ylös niin kuin kertojat haluavat ja heillä on myös mahdollisuus lisätä siihen asioita.

Mietin tiedonkeruuseen liittyviksi kysymyksiksi: ”mitä lapset haluaisivat ikäihmisten kanssa Terhokerhossa tehdä, mitä he odottavat ikäihmisten tapaamiselta ja mikä merkitys lapsen ja aikuisen yhteisellä leikillä on Terhokerhossa kävijöille?” Nämä kysymykset ohjasivat sadutuksen aihetta. Oli tärkeä miettiä etukäteen, ymmärtävätkö lapset ky-

symyksiä ja osaavatko he vastata niihin. Tämä tuotti hieman päänvaivaa. Lopuksi päädyin kysymään sadutuksessa ensimmäisellä kerralla: ”Mitä Terhokerhossa olisi mukava tehdä?” ja toisella kerralla ”Mikä tekisi Terhokerhosta mukavan paikan kaikkien olla ja mitä haluaisi oppia kerhossa käyviltä ikäihmisiltä tai lapsilta?”

Toinen kerta tapahtui kahden viikon päästä ensimmäisestä, jolloin lapset ja ikäihmiset saivat kertoa omin sanoin ”Mikä tekisi Terhokerhosta mukavan paikan kaikkien olla?” Tähän tuli taas runsaasti vastauksia. Ne koskivat sitä, mitä voitaisiin yhdessä tehdä. Halusin lisäksi tietää, olisiko kerholaisilla jotain, mitä he haluaisivat oppia toisiltaan – lapset ikäihmisiltä ja ikäihmiset lapsilta. Tiedonkeruuseen ei kuulunut havainnointia, mutta oppimispäiväkirjan kirjoittamisesta saatujen huomioiden pohjalta tein huomioita yleisestä ilmapiiristä ja siitä, miten ikäihmiset lähtivät mukaan lasten toiveisiin. Sain siitä hyvin paljon tietoa kerholaisten vuorovaikutuksesta ja kiinnostuksesta toisiaan kohtaan.

6.5 Sadutuksesta ja oppimispäiväkirjasta saadun aineiston analysointi

Toiminnallisessa opinnäytetyössä analyysia voidaan tehdä laadullisen tutkimuksen keinoin ja sen voi toteuttaa, jos sillä halutaan perustella aiheen kannalta sen sisällöllisiä valintoja. Aineiston analyysi voidaan toteuttaa teemoittelemalla, tyypittelemällä tai käyttäen molempia keinoja. (Vilka & Airaksinen 2003, 57.) Analyysi tulisi tehdä mahdollisimman pian aineiston keräämisen jälkeen. Tämä sen vuoksi, että jos aineistoa tulee laajentaa tai selventää, voi sen toteuttaa helposti vielä tässä vaiheessa (Hirsjärvi ym. 2000, 208–209). Sadutuksesta saadun aineiston pohjalta kiinnostavia asioita ilmeni paljon. Aineiston silmäilin läpi heti ensimmäisen sadutuskerran jälkeen ja huomasin saman tien, että sitä tulee laajentaa vielä enemmän. Toisen tapaamiskerran jälkeen aineistosta alkoi löytyä yhdistäviä asioita kuten jännitysleikkejä ja perinteisiä leikkejä, leipomista ja käsillä tekemistä.

Eskola & Suoranta (1999, 175–176) mukaan ensimmäinen askel laadulliseen aineistoon tutustumisessa käy usein aineiston tematisoinnin kautta. Tällöin aineistosta nostetaan esille aiheita, jotka vastaavat teemaltaan tutkimusongelmaan. Tämä auttaa vertailemaan aineistossa olevia teemoja ja niiden esiintymistä siinä. Moilanen ja Rähä (2001, 53) kirjoittavat teemoittamisessa olevan kyse aineiston pelkistämisestä, jolloin tekstistä etsi-

tään aiheen kannalta olennaisin asia. Tässä vaiheessa tekstiä luetaan tarkkaan ja siitä pyritään löytämään merkityksiä myös rivien välistä. Yhteenveto kirjoitetaan näiden teemojen pohjalta. Se, mistä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, tulisi olla linjassa tutkimustehtävän kanssa. Laadullisen tutkimuksen haastavin vaihe on nähdä aineiston sisälle. Näin ollen tutkijan tulisi tietää, mitä hän on etsimässä. Aineistosta voi nousta esille monenlaisia asioita riippuen tutkijan näkökulmasta. Tästä syystä laadullisesta aineistosta voi löytyä myös monenlaisia tulkintoja. (Kananen 2014, 115.)

Sadutuksesta saadun aineiston kannalta kiinnostavat asiat määrittyivät opinnäytetyölle asetettujen kysymysten ympärille: mitä lapset haluaisivat ikäihmisten kanssa Terhokerhossa tehdä, mitä he odottavat ikäihmisten tapaamiselta ja mikä merkitys lapsen ja aikuisen yhteisellä leikillä on Terhokerhossa kävijöille? Lisäksi huomioni kiinnittyi lasten ja ikäihmisten väliseen vuoropuheluun, jota sadutuksen ilmapiiri saattoi olla luomassa. Ainakin sen avulla oli selkeästi nähtävillä vastavuoroisuuden periaate keskusteluissa, joita kirjasin ylös.

Keräsin huomioita ja ajatuksia sadutuksen jälkeen oppimispäiväkirjaani, joka on ollut apunani opinnäytetyöprosessin aikana. Koska olin kirjannut satuihin merkinnät A (aikuisen) ja L (lapsi), pystyin seuraamaan oliko ikäihmisten ja lasten välillä vuoropuhelua sadutuksen aikana ja millaista se oli.

Sadutuksesta saadun aineiston päätin teemoitella. Teemoittelussa aineisto pilkotaan osiin ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Ryhmittelyssä etsitään teemoja eli aiheita, jotka kuvaavat aiheen näkemyksiä. Tämä helpottaa aineistossa esiintyvien asioiden vertaamisen. Aineiston ryhmittelyssä aineiston koodatut ilmaukset läpikäydään ja etsitään aineistosta samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokiksi ja sille annetaan sisältöä vastaava nimi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93, 110.) Lisäksi käytin sadutuksen aikana merkintöjä A (aikuisen) ja L (lapsi), jolloin minun oli helpompi tunnistaa, oliko kertojana lapsi vai ikäihminen. Tästä huomasin selkeästi, että keskustelu oli paikoin vuoropuhelua lasten ja ikäihmisten välillä.

Saadusta aineistosta etsitään aiheen kannalta kiinnostava asia, jonka jälkeen aineisto käydään läpi. Kiinnostavaan ilmiöön kuuluvat asiat merkataan ylös. Se voi tapahtua esimerkiksi käsittekartan avulla, johon etsitään tekstin kautta teeman liittyvät asiat, jotka

sitten esitetään käsitekartan muodossa. Tässä opinnäytetyössä teemoittelu tapahtui siten, että lasten ja ikäihmisten sadun avulla kirjasin heidän kertomansa toiveet allekkain. Tämän jälkeen tutkin niitä ja alleviivasin ne eri värein, niin että samantyyppiset toiveet kerholaisten toiminnasta merkitsin samalla värillä. Näin syntyi kuva siitä, millaiset teemat toiveita yhdisti. Tässä vaiheessa voi olla vaarana, että tekstin tulkitseja tuo esiin sellaisia teemoja, joita tekstissä ei edes ole. Tästä syystä pitäisikin olla tarkkana alkupe- räisen tekstin kanssa. (Moilanen & Rähä 2001, 54.)

Teemoja etsiessäni, tarkastelin lasten ja ikäihmisten kertomia asioita niin, että kaikki mikä oli samantyyppistä toimintaa tai tekemistä, laitoin samaan nippuun. Järjestelin ne tekstinkäsittelyohjelman avulla allekkain, jolloin sain ne omaksi ryhmäkseen. Tällä ta- voin kävin läpi koko aineistosta kertyneet toiveet. Sen jälkeen tarkastelin järjestämiäni asioita ja mietin, mikä asia niitä voisi yhdistää. Näin niitä oli helpompi tarkastella vielä lähemmin. Loppujen lopuksi teemoja olivat: käsillä tekeminen/kädentaidot, leivonta, leikki, toiminta (jännitys), hoiva, itseilmaisu, yhteinen tekeminen ja juhlat.

7 Vuorovaikutusta ja yhdessätekemistä Terhokerhossa

Opinnäytetyön tulokset koostuvat lasten ja ikäihmisten sadutuksesta esiin nousseista huomioista, jotka osaltaan tukevat sitä seikkaa, miksi sadutusta kannattaa hyödyntää Terhokerhon aloituksessa. Lisäksi kerholaisten toiveet toiminnasta on esitelty tässä lu- vussa, koska niiden avulla Terhokerhon toimintaa voidaan kehittää juuri heidän nä- köisekseen.

Sadutuksen hyödyntämisestä Terhokerhon aloittamisessa on tulosten mukaan hyötyä: se lisää lasten ja ikäihmisten välistä vuorovaikutusta ja osallistaa heitä luonnollisella taval- la. Kerholaisten toiveiden mukaan yhteinen aika voi koostua monista mukavista asiois- ta, joista saadaan muistoja ja muisteltavaa. Lisäksi yhteinen toiminta voi toimia liimana, jolloin koetaan olevan osa hienoa ryhmää. Yhdessä olo voi lapsista tuntua etukäteen jännittävältä, mutta halu tutustua ikäihmisiin oli nähtävillä – se kävi ilmi sekä toiveissa että vuorovaikutuksessa, jota ilmeni sadutuksen aikana.

7.1 Sadutuksen kautta nousseet toiveet ja tarpeet

Sadutuksessa tehtyjen huomioiden perusteella, vuorovaikutusta lasten ja ikäihmisten välillä oli runsaasti. Kun lapset kertoivat sadutuksen aikana toiveistaan, lähtivät ikäihmiset heti ratkaisemaan lasten ehdotuksia. Ikäihmiset eivät missään vaiheessa tyrmänneet ideoita, päinvastoin, he alkoivat jalostaa ehdotuksia pidemmälle. Kun yksi toive oli, että leikittäisiin ”kotista” ja hoidettaisiin nukkeja, niin eräs ikäihminen alkoi heti ideoita, että voitaisiin perustaa eräänlainen nukkeneuvola ja ”mummot voisivat sitten näyttää, miten vauvoja ennen hoidettiin”. Sadutuksen aikana oli havaittavissa, kuinka keskittyneesti lapsetkin malttoivat kuunnella ikäihmisiä. Lisäksi ikäihmiset reagoivat lasten kertomiseen hyväntahtoisesti naurahtaen, kommentoiden tai hymyillen. Sekä lapset että ikäihmiset tuntuivat olevan hyvällä tuulella ja silloin käytettiin myös huumoria ja vitsailtiin.

Sadutuksen positiivisia vaikutuksia olivat muun muassa vuorovaikutuksen tunne, joka välittyi keskustelun tunnelmasta. Lapset halusivat innokkaasti kertoa omia ajatuksiaan ja toiveitaan ja ikäihmiset antoivat siihen mahdollisuuden. Kuitenkin myös heillä oli ideoita, jotka mukailivat lasten ehdotuksia.

Aineistosta tuli esille yhdessä tekeminen ja sillä voidaan olla vahvistamassa yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sitä voivat olla lisäämässä arkeen liittyvät toiminnot kuten leivonnaisten leipominen. Yhdessä tekeminen kerhossa on lasten ja ikäihmisten toiveista päätellen hyvin arkisia asioita, joita tapahtuu myös kotona. Erityisesti ne tekevät uusi ympäristö (Terhokerho) ja uudet ihmiset (kerholaiset). Tuttujen asioiden tekeminen uusien ihmisten kanssa voi luoda turvallisuutta, mutta myös jännittäviä tilanteita, joissa voidaan tutustua tekemisen ohella. Juhliakin haluttiin järjestää: ehkäpä sillä haluttiin juhlistaa uusia tuttavuussuhteita, joita kerhossa luodaan.

Aikaisemmin olimme jutelleet päiväkodin työntekijöiden kanssa siitä, että monet lapsista olivat toivoneet Terhokerhoon osallistujiksi myös miehiä eli ukkeja. Toisella sadutuskerralla ikäihmisissä olikin sitten myös miehiä, mikä oli ilahduttavaa ja varmasti myös lasten mielestä mukavaa. Sillä kerralla sadutukseen tulivat mukaan myös puujaloilla kävelyä ja muita jännittäviä ideoita ja kertomuksia lapsuudesta. Lisäksi eräs mies kysyi, ovatko lapset ikinä ratsastaneet isin selässä tai hyppineet tikapuilta sateenvarjon kanssa? Nämä kysyttiin selkeästi pilke silmäkulmassa, josta seurasikin naurunremakka.

Huumorin mukana olo elävöitti Terhokerhoa ja oli varmasti omalta osaltaan vaikuttamassa lämpimään ja välittömään ilmapiiriin, jonka aistivat varmasti hyvin monet kerholaiset.

Teemoittelun kautta ryhmiteltyjä asioita olivat esimerkiksi askartelu, piirtäminen ja maalaaminen. Nämä teemoitin käsillä tekemiseksi. Lisäksi toiveina oli piparien, pullien ja muffinssien tekemistä, jotka viittaavat leipomiseen. Teemoittelun kautta löytyi erilaisia leikkejä kuten pikkuautoilla ajaminen, kotiksen leikkiminen, pimeäpiilonen, vakoilu, kummitustarinoiden kertominen ja salapoliisin leikkiminen. Lisäksi esiin tulivat myös grillijuhlat, runot ja laulut, seinien maalaus ja yhteinen maalaus.

Kerholaiset haluavat leikkiä. Se käy ilmi sadutuksen kautta nousseista toiveista. Leikki voi olla joko perinteistä pikkuautoilla leikkimistä tai kotista, jossa leikitään kotia. Lisäksi ne olivat myös jännittävämpiä ja toiminnallisempia leikkejä, jotka sisälsivät muun muassa pimeäpiilosta, vakoilua, kummitustarinoiden kertomista, salakielen opettelua ja salapoliisin leikkimistä. Kaikki nämä leikit voivat sisältää vuorovaikutuksen toisiin ihmisiin, jolloin ikäihmisetkin pääsisivät halutessaan mukaan toimintaan.

Lapset ja ikäihmiset kertoivat oman tarinansa kautta, mitä Terhokerhossa olisi mukava tehdä yhdessä ja mikä tekisi Terhokerhosta mukavan paikan kaikkien olla. Kerronnan sisältö liittyi tekemiseen eli toimintaan. Sadusta välittyi selkeästi toiveet yhdessä tekemisestä joko leikin, käsillä tekemisen tai leipomisen kautta. Yhdessä oleminen on arkea ja juhlaa, johon halutaan myös ripaus jännitystä, jännittävien leikkien muodossa.

7.2 Oppimispäiväkirjan kautta tehdyt huomiot

Aineistosta nousi esille, että arkinen ja välillä jännittäväkin yhdessä tekeminen, ovat sitä mitä kerholta halutaan. Arkinen tekeminen tarkoittaa lapsille leikkiä, leipomista tai piirtämistä. Terhokerhossa mukana olleen ikäihmisen mukaan lasten äänen kuulemisella on suuri merkitys. Hänen mukaansa se on asia, josta Senioripihan asukkaat puhuvat keskenään pitkän aikaa. Lapset olivat toiveita esittäessään mielikuvitusrikkaita, eivätkä miettineet, voiko jotain asiaa toteuttaa. Ikäihmisten osoittautuivat myös hyvin ennako-

luulottomiksi. Lapset antoivat ideoita ja ikäihmiset ikään kuin hyväksyivät lasten ehdotukset, varauksetta.

Kerhosta voi luoda turvallisen myös aikuisten läsnäolo. Jos lapset kokevat ympärillään olevan turvallisia aikuisia, voi siellä olla myös mukava tehdä asioita heidän kanssaan. Toisella kerralla ikäihmisiä oli niin paljon, että siellä olisi saatu muodostettua lapsi-ikäihminen -pareja. Se olisi ihanteellinen tilanne vuorovaikutuksen ja myös yksilöllisen ajan tarjoamisen suhteen. Jokainen, niin ikäihminen kuin lapsikin, saisi silloin yksilöllistä huomiota toinen toiseltaan. Se voi myös päiväkotilapsista tuntua erityiseltä, koska päiväkodeissa harvemmin riittää aikuisia jokaiselle lapselle. Usein tilanteissa, joissa olisi tarvetta sylille ja kuuntelijalle, voi joutua odottamaan pitkän aikaa ennen kuin saa aikuisen kuuntelemaan kiireettömästi.

Pieni tila saattaa olla haasteellinen muun toiminnan suunnitteluun, mutta sadutuksessa se auttoi luomaan intiimin ilmapiirin, jossa vuorovaikutusta lasten ja ikäihmisten välille syntyi hyvin paljon. Siinä oltiin lähekkäin ja kuultiin hyvin toisten puhe, jolloin myös vastaaminen oli helpompaa.

Sadutus voi olla ikäihmisille mukava tapa sujahtaa lapsen maailmaan. Terhokerhossa tehdyn sadutuksen aikana tämä näkyi selkeästi. Ikäihmisten ihastuneet naurahdukset ja vitsailu kertoivat siitä, että heillä oli mukava olla. Kaiken kaikkiaan sadutus ruokkii mielikuvitusta, kunhan sille luodaan puitteet: kuunnellaan ja kunnioitetaan kertojien näkemyksiä, innostutaan ja arvostetaan toisten tarinoita. Se on luomassa me-henkeä eli yhteisöllisyyttä. Lisäksi sadutuksen aikana oli havaittavissa ikäihmisten ihastelua ja he rohkaisivatkin lapsia kertomaan asioista. Lasten toiveista näkyi myös mielenkiinto ikäihmisiä kohtaan. Toiveissa esiteltiin muun muassa, että olisi mukava keskustella siitä, millaisia leikkejä ennen vanhaan on leikitty. Tämä tukee osaltaan myös sitä oletusta, että mielenkiinto eri-ikäisiä kerholaisia kohtaan on herännyt.

Myös ikäihmiset kannustivat toisiaan. Koska ikäihmiset tunsivat toisensa, oli heillä tiedossa aiempaa osaamista. Toisella kerhokerralla eräs asukas kannusti toista asukasta kertomaan runoja, koska hän on niitä aikaisemminkin lausunut. Asukas rohkaistui ja lausui pitkän runon, jota lapset kuuntelivat tarkkaavaisesti. Voidaan siis todeta, että Terhokerhossa tapahtuvan sadutuksen avulla voidaan tarttua hetkeen, joka voi luoda

jotain uutta. Se, että ilmapiiri on kannustava ja arvostava, voi merkitä sen jäsenille todella paljon. Jokainen saa tulla sinne sellaisena kuin on iästä riippumatta. Se vahvistaa omalta osaltaan itsetuntoa, joka taas on tärkeää ihmisen hyvinvoinnille ja oman arvon tunnolle. Lapsille tämä puolestaan opettaa muiden ihmisten arvostusta ja kunnioitusta.

8 Sadutusopas

Opinnäytetyöhön kuuluva tuotos eli sadutusopas syntyi sadutukseen liittyvien kirjojen, sadutuksen ja oppimispäiväkirjan pohjalta. Sadutusteoria antaa oppaalle tietopohjaa ja saduttaminen ja omat oppimispäiväkirjamerkintäni, kokemuspohjaa. Näistä syntyi Ryhmäsadutus osallisuutta ja vuorovaikutusta vahvistamassa -opas (liite 3).

Oppaan rakenne koostuu sadutuksen tietopohjasta ja siitä, minkä vuoksi sitä kannattaa käyttää. Ensimmäisellä sivulla on kerrottu, mitä sadutus on ja mikä ajatus sen taustalla on. Sen jälkeen on kerrottu huomioita miksi sadutusta kannattaa käyttää. Lisäksi siinä on käsitelty sitä, miten kerholaisten toiveiden kerääminen voi ryhmäsadutuksen avulla tapahtua. Lopuksi oppaassa näkyy puuhun merkityt asiat, jotka kertovat asioita mitä sadutuksesta voi syntyä. Oppaan visuaalinen ilme on opinnäytetyön tekijän käsialaa ja sen työstämiseen sain vapaat kädet. Oppaaseen on kuitenkin kysytty toimeksiantajan mielipiteitä, jotta siitä tulisi mahdollisimman toimiva. Toisaalta opas on tehty myös sitä silmällä pitäen, että se toimisi oikeastaan missä tahansa ryhmässä, jossa haluttaisiin käyttää ryhmäsadutusta tiedon keräämisen tai toiminnan kehittämisen välineenä. Opas on PowerPoint-muotoinen, koska mielestäni siihen oli helpompi laittaa kuvia ja tekstiä. Lisäksi sähköistä versiota voi tarpeen mukaan muokata ja lähettää esimerkiksi sähköpostilla eteenpäin.

Sadutusopasta (liite 3) varten käytin oppimispäiväkirjaani kerättyjä havaintoja sadutuksesta sekä sadutuksesta kertovaa teoriaa. Oppaassa on tietoa sadutuksesta – miten sitä tehdään, miksi sitä kannattaa käyttää ja millaisia hyötyjä sen käytöllä oli Joensuun Terhokerhossa. Siinä kerrotaan sadutusmenetelmästä ja siitä, millaisena apuvälineenä ryhmäsadutus voi toimia kerhotoiminnan alussa, kun halutaan osallistaa kerholaisia kertomaan toiveistaan kerhon toiminnasta. Lisäksi oppaaseen on kerätty ohjeet, joilla ryh-

mäsadutuksen kanssa päästään alkuun. Tämä on tärkeää, jos saduttaja ei ole aikaisemmin saduttanut.

9 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea ja vahvistaa kerholaisten vuorovaikutusta ja osallisuutta sukupolvityössä sadutuksen avulla Joensuun Terhokerhossa. Tässä luvussa tarkastellaan sitä, kuinka saduttamisella voidaan olla tukemassa terhokerholaisten välistä vuorovaikutusta ja kuinka sen avulla voidaan olla vahvistamassa kerholaisten osallisuutta kehittää kerhotoimintaa heidän näköisekseen. Tämän vuoksi Joensuun terhokerholaisten toiveiden kartoitus oli tärkeää, koska se antoi lapsille ja ikäihmisille tunteen heidän tarpeidensa ja ajatustensa huomioimisesta. Lisäksi kerholaisten välille voidaan saduttamisella olla luomassa yhteyttä, mikä on tärkeää muun muassa luottamuksen syntymisen vuoksi. Luottamuksellisessa ilmapiirissä on helpompi toimia.

9.1 Sadutus tukemassa kerholaisten vuorovaikutusta sukupolvityössä

Saarenheimo ym. (2014, 133) kirjoittavat sukupolvien välisestä kuilusta ja siitä, että nyky-yhteiskunnassa sen kaventamiseen on alettu kiinnittää huomiota sukupolvien välisellä kohtaamisella ja sukupolvityöllä. Opinnäytetyössä käytetyn sadutuksen voi katsoa tukevan Terhokerhossa tehtävää sukupolvityötä. Eri-ikäiset ihmiset on saatettu yhteen ja heidän välilleen pyritään toiminnan avulla luomaan ”silta”, jolloin heillä on mahdollisuus jakaa omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan toisilleen, ja ennen kaikkea ystävystyä. Sukupolvien kohtaamiselle on luotava mahdollisuuksia, jolloin luonnollista kohtaamista voisi syntyä. Terhokerhoissa tämä toteutuu tutustuttamalla lapsia ja ikäihmisiä toisiinsa, jolloin heidän välilleen voi syntyä yhteys.

Ukkonen-Mikkolan (2011, 123) kirjoittaa ikäpolvien väliseen kohtaamiseen vaikuttavan aiemmat kokemukset. Joensuun Terhokerhossa ilmapiiri ja ikäihmisten ja lasten välinen kohtaaminen olivat lämpimän arvostavia, Myös Helenius ja Lummelahden (2013, 21, 125) mukaan lapsen käsitys itsestään on muotoutunut aikaisempien kokemusten perus-

teella. Terhokerhossa olleet ikäihmisten olivat lapsia kohtaan arvostavia ja hyväksyviä, mikä sekin osaltaan kertoo siitä, että sukupolvityöllä voidaan luoda edellytyksiä lapsen positiiviselle minäkuvan luomiselle. Lisäksi ilmeet ja katseet ovat ikäihmisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa keskeisessä osassa. Tämä oli nähtävillä sadutuksen aikana, jossa nähtiin hymyileviä ja nauravia kasvoja sekä lempeitä katseita. Voidaan ajatella, että ikäihmiset haluavat näin ollen olla mukana lasten toiminnassa ja saada heihin kontaktia.

Saarenheimo (2013,38) mainitsee sukupolvityön haasteiksi muun muassa yhteisen, kaikkia kiinnostavan tekemisen suunnittelemisen. Saduttamalla voidaan osaltaan olla vaikuttamassa siihen, että kaikilla on mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä toiminnasta. Sen avulla voidaan kehittää yhteistä toimintaa niin, että siihen voi osallistua mahdollisimman moni kerholaisista. Kerhon toimintaa käynnistäessä on hyvä käyttää keinoja, joilla voidaan saada aikaan luonnollista vuorovaikutusta kerholaisten välille. Sadutuksesta saadut tulokset puhuvat puolestaan – se antaa tilaa mielikuvitukselle, lisää kommunikointia, hyväksyntää, toisen kuuntelemista ja arvostusta. Myös Terhokerhon periaatteet: *yhdessä suunnittelu, arvostaminen, kannustaminen*, voivat olla toteutumassa tällä tavoin (Terhokerho-käsikirja 2014, 8). Tulosten perusteella ikäihmisten ja lasten välinen vuorovaikutus lisääntyi, mikä kertoo saduttamisen tukevan Terhokerhon periaatteiden toteutumista hyvin. Saduttamisessa nousseet asiat toivat esille erityisesti lasten toiveita terhokerhosta, mutta myös ikäihmisten toiveet käyivät aineistosta ilmi. Ikäihmiset kuuntelivat tarkkaan lasten kerrontaa ja hyväksyivät heidän ajatuksensa varauksetta. Näin ollen voidaan todeta, että sadutuksella voidaan olla tukemassa vuorovaikutuksen syntyä sukupolvityössä, jota Terhokerhotoiminta on. Sillä saadaan osallistettua ja kannustettua kerholaisia suunnittelemaan toimintaa. Lisäksi se voi olla lisäämässä kerholaisten keskinäistä arvostusta, jonka myötä jokaisen ehdotusta kuullaan. Kuulluksi tuleminen on tärkeää, koska siinä nähdään että sinut hyväksytään juuri sellaisena kuin olet. Karlssonin (2005, 20) mukaan leikki syntyy yhteisöllisyydestä. Se liittyy yhteen ja ryhmäännyttää. Se on myös suhteiden luomista toiseen ihmiseen, asiaan tai ilmiöön. Tämä voidaan nähdä olevan myös kerholaisten toiveena. Koska toiveista nousi esille leikki, tulisi sille mielestäni antaa kerhossa sijaa. Voi olla mahdollista, että kaikkiin leikkeihin eivät ikäihmiset halua osallistua. Toisaalta he voivat olla osa leikkiä esimerkiksi seuraamalla sitä. Kerhossa pääasiana oleva, sukupolvien välisen sillan rakentaminen, saa

vahvistusta leikin ajatuksesta, koska se opettaa lapselle ystävyyssuhteiden luomista ja toisen asemaan asettumista. (Helenius & Lummelahti 2013, 14.)

Kertomukset, sadut ja tarinat antavat leikkeihin aineksia. Ikäihmisillä on usein tarinoita kerrottavanaan ja ne voivat myös olla ruokkimassa lasten mielikuvitusta ja leikkien syntymistä. Näin ikäihmiset pääsevät lähemmäksi leikin maailmaa antamalla aineksia lasten leikkeihin. Voi olla myös palkitsevaa katsoa lasten leikkiä ja havainnoida sitä, mitä siinä tapahtuu. Joissain tilanteissa leikeissä tarvitaan aikuisen ohjausta. Lapsi luottaa sellaiseen aikuiseen joka auttaa häntä silloin kun kokee tarvitsevansa apua. Aikuisten esimerkki ja oikeudenmukaisuus ovatkin erittäin tärkeitä lasten keskinäisten, myönteisten, suhteiden kannalta. Lapsen keskittyminen leikkiin voi myös helpottua aikuisen ollessa leikissä mukana. (Helenius & Lummelahti 2013, 101, 95–96, 79.)

9.2 Kerholaisten toiveet ja odotukset – ryhmäsadutus osallisuutta vahvistamassa

Sadutus nosti esille lasten ja ikäihmisten halun tehdä erilaisia asioita yhdessä. Lasten odotukset Terhokerhon toiminnasta näyttäisivät olevan perinteisten ja vähän jännempien leikkien leikkiminen ja ikäihmiset tuntuivat ymmärtävän tämän tarpeen keksimällä niihin toteutusmahdollisuuksia. Lapsen mielikuvitusmaailma kehittyy jäljittelemällä aikuisen toimintoja kuten ruoan laittoa, siivoamista ja tiskaamista. Näiden toimintojen seuraamisesta lapset saavat tietoa leikkeihinsä. Lisäksi myös hyvän tunnelman välittyminen lapselle luo hänelle turvallisuuden tunteen. Lapselle leikki ja jäljittely kasvattaa ruumiintietoutta, jonka perustana on aikuisen kiireetön ja aito läsnäolo. Tällöin keskitytään siihen, mitä ollaan tekemässä eikä ole kiire minnekään. (Jantunen 2007, 24–25.) Terhokerhossa aikuisen kiireettömän ajan jakaminen on mahdollista, jonka vuoksi vaikkapa yhdessä leipominen voi antaa lapselle merkittävän kokemuksen turvallisesta yhdessäolosta. Yhteinen tekeminen esimerkiksi grillijuhlien muodossa antaa lapsille ja aikuisille muistoja, jotka voivat kestää lopun elämää. Se on myös Terhokerhon tavoite, jossa yhteisen tekemisen kautta herätellään kiinnostusta toiseen sukupolveen ja saadaan sisältöä arkeen. Yhdessäolon ja vuorovaikutuksen tuoma hyvinvointi on kerhossa mahdollista.

Aikaisemmin käsittelin Puotiniemi ja Rautjoen (2010) opinnäytetyötä, jossa sukupolvi-
en välistä vuorovaikutusta oltiin luomassa Lohjan seurakunnassa. Siinä tuli esille, että
ikäihmisten leikkisyys ja innostuneisuus lisääntyivät lasten seurassa. Tämä oli nähtävillä
myös Joensuun Terhokerhossa sadutuksen aikana, jolloin vitsailu ja leikkimielinen
rupattelu tulivat esille ikäihmisten puheista. Heidän innostuksena näkyi myös muiden
innostamisena, jolloin runoja osaavaa kehoitettiin lausumaan niitä tai lapsia kannustettiin
laulamaan. Puotiniemi ja Rautjoen opinnäytetyössä oli tehty myös kysely seurakunnan
kerhoon osallistuneiden lasten vanhemmille, ja vastauksissa oli tullut esille lasten roh-
kaistuminen toiminnan aikana. Tämä näkyi myös ryhmäsadutuksessa, jossa hieman
aremmatkin uskalsivat kertoa mielipiteitään. Kerhon jatkuessa vaikutukset voisivat nä-
kyä vielä selvemmin.

Ryhmällä on merkittävä vaikutus yksilön tunteeseen olla osa jotain, missä on arvokas
sellaisena kuin on. Yhteisöllisyys myös haastaa yksilön hyväksymään erilaisuutta ja
näkemään erilaisia katsontakantoja asioissa. (Marjanen ym. 2013, 86, 91.) Tämä
puolestaan ruokkii toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä myös Terhokerhon
toiminnassa, jossa sekä lapset että ikäihmiset näkevät toisistaan erilaisia puolia.
Aikaisemmassa luvussa käsittelin opinnäytetyötä, jonka tuloksista ilmeni, että
ikäihmisille oli tärkeää nähdä uuden sukupolven elämän jatkuminen ja nykypäivän
lapsiin tutustuminen (Puotiniemi & Rautjoki 2010). Tämä voi toimia myös toisin päin:
lapsien on tärkeää nähdä ikäihmisiä, jotka toiset ovat virkeitä ja aktiivisia ja toiset
puolestaan liikkuvat rollaattoreiden avulla, mutta ovat kuitenkin toimintakykyisiä.
Heidän elämäkokemuksestaan kumpuavat tarinat ja opastaminen voivat olla erittäin
arvokas asia lasten myöhempää elämää ajatellen.

Yhteisössä osallisuus voi olla vuorovaikutusta muiden jäsenten kanssa, kuten keskuste-
lua, suunnittelemista tai yhdessä tekemistä. Lasten omien ajatusten, kokemusten ja tun-
teiden ilmaisua tulisi rohkaista sekä auttaa, koska ne tukevat lapsen osallisuuden koke-
musta. (Marjanen ym. 2013, 77.) Yhteisöllisyys ja osallisuus kulkevat käsi kädessä.
Kun tuntee olevansa osa yhteisöä, tuntee varmasti olevansa osallinen yhteisössä ja sen
toiminnassa.

Marin ja Hakonen (2003, 75) kirjoittavat, että ihmisten sosiaalisessa suhteessa tulisi
näkyä osapuolten odotukset toisiaan kohtaan sekä se, että heidän toimintansa toteuttaa

näitä odotuksia. Lisäksi sosiaalisissa suhteissa vallitsee osapuolten välinen yhteisymmärrys odotuksista ja niihin vastaamisesta. Odotukset voivat kohdentua tarpeisiin tai tavoitteisiin. Sadutuksesta kävi ilmi, että lasten odotukset Terhokerhosta kohdistuivat leikkimiseen, leivontaan ja käsillätekemiseen. Nämä tuntuivat miellyttävän myös ikäihmisiä, jotka voivat omalta osaltaan osallistua toimintaan leikkimällä tai katselemalla. Eräs ikäihminen kertoi, että talossa olleista lapsista ja heidän äänistään puhutaan vielä pitkään sen jälkeen kun he ovat lähteneet. Elämän äänet voivat tuoda myös sisältöä arkeen, jolloin Terhokerho voi tuoda sitä asukkaiden elämään. Terhokerho voisi olla niin sanottu tankkauspaikka, josta saadaan puheenaiheita ja muistoja tuleviksi päiviksi sekä ikäihmisille että lapsille. Lisäksi arjen askareet, kuten leipominen, tuovat läheisyyttä ja mahdollisuuden jutusteluun. Ikäihminen voi tuntea olevansa siinä tärkeä apu, koska voi olla siinä avuksi. Nämäkin ovat tärkeitä asioita tiedostaa. Lisäksi perinteiden jakaminen lapsille onnistuu myös näin, koska silloin voidaan puhua vaikkapa entisajan leipomuksista ja ruuanlaitosta.

Lapsille satuihin ja kertomuksiin uppoutuminen on luonnollista ja he ottavat niistä rakennusmateriaalia omaan elämäänsä. Lasten tarve satuihin on niin suuri, että hän rakentaa sellaisen helposti. Sadut syntyvät leikeistä, joita lapset leikkivät. Leikkivä ihminen on onnellinen ja sadut auttavat mielikuvituksen vahvistumisessa. Myös kyky ajatella luovasti ja selkeästi parantuu. (Haapaniemi 2009, 40–41, 45–46.) Miksei tämä voisi toimia myös ikäihmisten ja lasten välillä. Satujen jakaminen voisi ruokkia lasten mielikuvitusta ja upottaa leikkeihin, joita lapset haluaisivat kerhossa leikkiä. Ikäihmisten olisi helppo sujahtaa lasten mielikuvitusmaailmaan. Tällä tavoin vuoro vaikutus lasten ja ikäihmisten välillä on mahdollista vahvistua. Terhokerhojen idea olla siltana sukupolvienvälillä toimii myös satujen ja leikin kautta. Hyvinvoinnin lisääminen on mahdollista, koska lasten positiivisen elämänasenteen aistiminen on helppoa sen välittyessä niin aidosti ympäristöön. Lisäksi satujen kautta voidaan vahvistaa Terhokerhojen ideaa leikin aseman vahvistamisesta. Sadut ruokkivat leikkiä ja se oli nähtävillä myös lasten ja aikuisten toiveista Terhokerhon toiminnan suhteen. Lapset halusivat kerhossa olevan leikkimistä ja ikäihmiset suhtautuivat siihen avoimesti ja hyväksyvästi. Kaikki ikäihmiset eivät välttämättä pysty oman toimintakykynsä vuoksi osallistumaan leikkeihin, mutta jo leikin seuraaminen voi olla heille voimaa ja hyvinvointia antava kokemus.

9.3 Toteutuksen ja menetelmän tarkastelu

Opinnäytetyön toteutus on ollut hyvin monivaiheinen prosessi, jossa on ollut paljon muuttuvia tekijöitä. Minulla oli alun perin hyvin vahvasti mielessä sadutus ja näin jälkikäteen uskon, että sen käyttäminen oli hyvä asia. Sadutus itsessään ei kuitenkaan ole helpoin tapa kerätä aineistoa, koska aineiston koko voi olla suppea. Toisaalta kattavan aineiston saanti on myös mahdollista. Sadutus on mahdollisuus lähestyä lapsen maailmaa ja koen, että tässä opinnäytetyössä lapset lähtivät siihen erittäin hyvin mukaan. Siihen toki voi vaikuttaa se, että heille menetelmä oli tuttu jo päiväkodista, jolloin he eivät jännittäneet sitä sen vuoksi. Tulokset joissa tarkastelen sadutuksen hyötyjä, näkee, että laadukasta aineistosta erityisesti siitä saadut huomiot. On arvokasta tietää, että sukupolvyssä voidaan löytää sellaisia välineitä, joiden avulla sukupolvien välistä vuorovaikutusta voidaan olla mahdollistamassa. Erityisesti kerhon alussa olisi tärkeää luoda hyvä ilmapiiri kerholle ja se onnistuu ryhmäsadutuksen avulla.

Näin myöhemmin on tullut mieleen, että osallistuva havainnointi olisi sopinut myös loistavasti tiedonkeruuseen. Sitä käyttämällä aineistosta olisi saatu varsin monipuolinen ja kattava. Aikataulut ja Terhokerhon jatkumisen epävarmuus loivat kuitenkin paineen pitäytyä yhdessä menetelmässä ja tehdä jokaisen sadutuskerran jälkeen huomioita vuorovaikutuksesta.

Sadutus oli lapsia ja ikäihmisiä osallistava menetelmä ja se voi mahdollistaa myös yksilön mielipiteiden julki tuomisen. Tämä on tärkeää varsinkin lasten kohdalla. Aremman lapsen voi olla vaikea sanoa mielipiteitään, mutta sadutus voi olla vahvistamassa lapsen itsetuntoa ja tällöin ehkä ujompiakin lapsi uskaltaa sanoa ajatuksiaan ääneen. Ikäihmisten ja lasten välinen kommunikointi oli itselleni todella positiivinen kokemus. Luulen, että kerhon perustamisvaiheessa juuri sadutus voi tuoda lisää yhteishenkeä ja ryhmäytymistä kerholaisten keskuuteen. Ryhmäytymisen avulla voidaan löytää yhteinen sävel toimintaan, jolloin jokainen voi aidosti olla vaikuttamassa toiminnan kehittämiseen.

Tekemässäni sadutusoppaassa (liite 3) näkyy, kuinka sadutusta tehdään ja mitä asioita sen avulla Joensuun Terhokerhossa on noussut esille. Sadutusopas voi olla vinkkinä kerhon ohjaajalle, mutta mielestäni se soveltuu myös muille, jotka haluavat käyttää toiminnassa osallistavaa menetelmää. Sen avulla voidaan saada tietoa esimerkiksi ryhmän toiveista, jolloin he ovat omalta osaltaan kehittämässä toimintaa. Ryhmäsadutusopas on

sähköisessä (PowerPoint) muodossa käytännön syistä: sen avulla oli helpompi saada yhdistettyä kuvat ja teksti. Lisäksi tämä muoto oli itselleni tutumpi. Oppaan saa myös tulostettua ja sähköisenä sitä on helpompi muokata.

Erilaisista tutkimuksissa on selvinnyt, että isovanhempana oleminen synnyttää positiivisia kokemuksia ja nämä myönteiset tunteet tukevat myös heidän psyykkistä hyvinvointiaan. Isovanhemmat voivat toteuttaa sosiaalista jatkuvuutta, jolloin he toimivat siltana menneisyyteen ja voivat näin jakaa tietoaan. (Hurme & Metsäpelto 2004, 521.) Näitä ajatuksia voidaan soveltaa myös Terhokerhon kaltaisessa sukupolvityössä. Kaikilla ikäihmisillä ei ole lastenlapsia, jolloin Terhokerhon kaltainen toiminta voi olla mahdollisuus jakaa omaa tietoaan uusille sukupolville. Lasten toiveista näkyi myös mielenkiinto ikäihmisiä kohtaan. Toiveissa esiteltiin muun muassa, että olisi mukava keskustella siitä, millaisia leikkejä ennen vanhaan on leikitty. Tämä tukee osaltaan myös sitä oletusta, että mielenkiinto eri-ikäisiä kerholaisia kohtaan on herännyt.

9.4 Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Tämä opinnäytetyö on tehty Terhokerhossa, jossa on paljon muuttuvia tekijöitä. Lasten ja ikäihmisten mielipiteet toiminnasta voisivat tällä hetkellä olla aivan erilaiset kuin alkuvaiheessa. Siksi tiedonkeruussa esille tulleet asiat eivät välttämättä toistuisi toisella kertaa. Toisaalta sadutuksessa kerrotut asiat ovat kerholaisten omia mielipiteitä, jolloin ne ovat aitoja ja oikeita juuri heidän näkökulmastaan katsottuna.

Opinnäytetyöhön osallistuneiden lasten vanhemmilta kysyttiin lupa, saavatko heidän lapsensa osallistua opinnäytetyön tiedonkeruuseen. Lisäksi kerroin lapsille ja ikäihmisille joka kerta ennen saduttamisen aloittamista, miksi olen saduttamassa heitä. Kerroin myös, että kerholaisten ei ole pakko osallistua sadutukseen, jos eivät halua. Siihen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista.

Sadutuksesta saadun aineiston määrä oli niukkaa, mutta sillä ja saduksen aikana tehdyistä huomioista saatiin selville lasten ja ikäihmisten toiveet Joensuun Terhokerhosta sekä se, miten hyvin sadutus voi olla tukemassa kerholaisten vuorovaikutusta. Luotetta-

vaa tietoa siitä, tukeeko sadutus vuorovaikutusta aina, ei voida saada, ellei aiheesta tehtäisi tutkimusta, jossa vertailtaisiin monia eri Terhokerhoja.

9.5 Oppimisprosessi

Opinnäytetyöprosessi on ollut itselleni yllättävän haastava, mutta samaan aikaan myös hyvin antoisa. Aihe muuttui matkan varrella samoin kuin koko opinnäytetyön luonne, joka ei lopulta enää ollutkaan tutkimuksellinen vaan toiminnallinen. Tämä tuo kuitenkin hyvin esille sen, että myös työelämässä asiat saattavat muuttua nopealla tahdilla ja siihen on vastattava. Näihin muutoksiin vastaaminen on opettanut jotain myös itsestäni: jostain löytyy kuitenkin aina luovuutta ja voimavaroja tehdä muutoksia ja niillä päästään taas vähän eteenpäin asioissa. Opinnäytetyö on kuitenkin nimenomaan prosessi, jonka aikana käydään läpi monenlaisia vaiheita. Vääriäkin valintoja siinä voi tehdä, mutta ne väärät valinnat voivat poikia taas jotain uutta. Vaikka itse huomasinkin, että sadutuksesta saatu aineisto oli niukkaa, ei se vähentänyt sen arvoa. Sain sen avulla paljon tärkeää tietoa sadutuksen hyödyistä ja siitä että sillä voidaan olla luomassa vuorovaikutusta lasten ja ikäihmisten välille. Kun näkee edistystä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ryhmän sisällä, tulee siitä itsellekin onnistumisen tunne ja ilo. Koin, että sain olla osa hienoa ryhmää, jossa sai huomata arvostavan ja kannustavan ilmapiirin. Sitä oli mukava olla kokemassa.

On ollut myös hyödyllistä nähdä Terhokerhon perustamiseen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia. On aina olemassa asioita, joihin ei voida vaikuttaa. Asiat eivät mene niin kuin on suunniteltu ja kerhoa ei ehkä pystytä käynnistämään. Siitä voidaan kuitenkin ottaa oppia seuraavan kerhon perustamisvaiheessa. Harmillista oli kuitenkin nähdä, että Terhokerhon kaltaiselle toiminnalle olisi tarvetta ja sitten se ei toteutunutkaan. Kerhossa olisi selkeästi ollut potentiaalia, kunhan se olisi saatu käynnistettyä. Haasteina on yhdistää molempien ryhmien aikataulut yhteensopiviksi. Toisaalta Joensuun Terhokerhoon osallistuneelle päiväkodille on voinut syttyä kipinä järjestää toimintaa kerhon ulkopuolella niin, että lapset ja ikäihmiset näkisivät toisiaan. Mahdollisuuksia on, koska tässä tapauksessa ikäihmisten senioriasunnot ja päiväkotit sijaitsevat lähellä toisiaan.

Lasten ja ikäihmisten mielipiteiden kuuleminen on tärkeää. Heidän mielipiteillään on merkitystä myös sen vuoksi, että niiden avulla voidaan kehittää edelleen Terhokerhoja sellaisiksi kuin kerholaiset haluavat. Lisäksi koen opinnäytetyön aiheen olevan tärkeä, koska sukupolvien välisen sillan rakentaminen tuo lapsia ja ikäihmisiä yhteen. Tätä haluaisin itsekkin olla tukemassa, jos päädyn lasten tai ikäihmisten kanssa työskentelemään. Sen vuoksi ajattelenkin tämän olleen hyvä kokemus saada tietoa tämän tyyppisestä työskentelystä ja sen mahdollisuuksista. Lisäksi sadutus on antanut itselleni paljon tietoa siitä, miten hyvin voi yhdistää erilaisia ryhmiä sadutukseen kautta. Pidän erityisen tärkeänä, että sadutuksella voidaan tukea sekä ryhmän yhteisöllisyyttä että yksilön itsetunnon kohoamista ja arvokkuuden kokemusta.

Kaikilla lapsilla ei ole isovanhempia tai he voivat asua kaukana, jolloin kokemus turvallisesta ikäihmisestä voi Terhokerhon kautta olla hyvinkin merkittävä. Myös ikäihmisten sukulaiset ja lastenlapset voivat olla kaukana, jolloin Terhokerhojen kautta saadut lapsi-kontaktit voivat tuoda heille sisältöä elämään. Kurki (2007, 140,) kirjoittaaakin, että isovanhemmuuden pedagoginen tehtävä on tukea uutta sukupolvea. Heidän on mahdollista siirtää kulttuurista perintöä eteenpäin ja olla keskustelijoita. Kaikki tämä omalta osaltaan on malli hyvästä aikuisuudesta pienelle lapselle. Jos mietitään nykyistä isovanhemmuutta, ovat he osittain lastenlastensa kavereita, mutta myös tärkeitä satujen kertojia ja emotionaalisen tuen antajia. Heiltä saa ehdotonta rakkautta, neuvoja, tietoa ja moraalisia arvoja sekä toimivat roolimalleina. (Kurki 2007, 138.) Näiden asioiden pohjalta voidaan ajatella, että Terhokerhojen ajatus sukupolvien välisen sillan rakentajana on perusteltua, vaikka sukulaisuussuhdetta lasten ja ikäihmisten välillä ei olekaan. Isovanhemmuuden tehtävää voi viedä eteenpäin myös Terhokerhon tyyppisellä toiminnalla, jossa voidaan jakaa elämäkokemuksesta saatua tietoa. Tässä ajassa kiinnipysyminen onnistuu ikäihmisiltä, kun he tutustuvat nykyajan lapsiin ja heidän leikkeihinsä.

Etukäteen mietin paljon, miten lasten toiveet ja odotukset ilmenevät heidän kertomaan sadutuksessa. Ovatko ne asioita, joita aikuisen on helppo ymmärtää vai onko niille annettu joitain toisenlaisia merkityksiä, jotka eivät avaudukaan minulle opinnäytetyöntekijänä. Toisaalta halusin rohkeasti kokeilla tämän tyyppistä aineiston keruuta, koska se on mielestäni luonnollinen osa lasten maailmaa.

Ihmisen hyvinvointi voi lähteä pienistä asioista. Toisaalta juuri ne pienet asiat voivat olla merkityksellisiä jollekin toiselle. Meille jokaiselle tekee hyvää olla arvostettu, rakastettu ja myös hyödyllinen. Itsetunnon rakentaminen alkaa jo ihan pienestä lapsesta ja se jatkuu läpi koko elämän. Sukupolvien välisellä työllä voi olla kauas kantoisia seurauksia, hyvässä mielessä. Nyky-yhteiskunnassa keskitytään mielestäni välillä liikaa omaan napaan tuijotteluun. Pahimmillaan emme näe ympärillä tapahtuvia asioita, vaan jatkamme kulkua eteenpäin. Silmien avaaminen voi herättää meidät näkemään, että ympärillämme on muitakin, ja voimme jokainen tuoda toistemme elämään sisältöä, toisen arvostusta ja kunnioitusta.

Omaa oppimista miettiessäni olen tullut siihen tulokseen, että tässä opinnäytetyössä näkyy sosionomin ammattiin liittyvien osa-alueiden, kuten ammatillisten menetelmien, arvojen ja eettisyyden palasia. Lisäksi sosiaalialalle tyypillistä muutokseen pyrkimisestä kertoo se, että sukupolvien välistä vuorovaikutusta halutaan aidosti lisätä sukupolvityöllä. Silloin pohditaan myös yksilön ja yhteisöjen osallistamisen merkitystä, jotta muutokseen päästään. On myös tärkeää tunnistaa rakenteita, jotka estävät sukupolvityön. Nykyajan yhteiskunnan rakenteissa on nähtävillä eriytyminen, joka tekee luonnollisesta kanssakäymisestä vaikeaa. Sukupolvityöllä voidaan olla tukemassa eri sukupolvien välistä kohtaamista niin, että siitä tulee luonnollista ja mutkatonta. (Viinamäki 2010, 15; Saarenheimo ym. 2014, 134.)

9.6 Kehittämisasiat

Kehittämisasiat liittyvät siihen, kuinka esimerkiksi päiväkodeissa voitaisiin lisätä sukupolvien välistä kanssakäymistä ja siten myös vuorovaikutusta. Olisi mielenkiintoista tutkia, olisiko päiväkodeilla halua lähteä kehittämään tällaista työskentelyä. Jos halutaan päästä opinnäytetyön toisessa luvussa mainitsemastani ikäsegregaatiosta, tulisi varhaiskasvatukseen liittyä mukaan edistämään sukupolvityötä omalta osaltaan. Haasteina voivat kuitenkin olla käytännön asiat, kuten esimerkiksi matkat ja kulkemiset. Jos esimerkiksi seniorikodit tai ikäihmisille suunnatut asumisyksiköt ja päiväkodit sijaitsevat kaukana toisistaan, voi yhteistyön mahdollisuudet olla vähäiset. Näiden yksiköiden sijoittaminen lähemmäksi mahdollistaisi ikäihmisten ja lasten luonnollisen kanssakäymisen.

Sukupolvityön kehittämistä tulisi keskustella aiheen päähenkilöiden, eli lasten ja ikäihmisten, kanssa. Heillä voi olla paljon sellaisia ideoita, joita muut eivät tule ajatelleeksi. Kuuleminen ja heidän ideoidensa huomioonottaminen on tärkeää. Lisäksi heidän osallistamisensa toiminnan kehittämiseen antaa myös heille itselleen kokemuksen siitä, että mielipiteillä voi vaikuttaa. Myös Karlsson (2010, 121) kirjoittaa, että lapsilla on näkemyksiä, kokemuksia ja ajatuksia, joiden selvittäminen on merkityksellistä.

Terhokerhosta voidaan luoda kerholaisten näköinen kerho, kunhan heidän ideoitaan kuunnellaan. Tiitisen (2014) mukaan kerhoissa kerätään lasten toiveita esimerkiksi piirtämällä tai maalaamalla. Myös ”suohonlaulannan” menetelmää käytetään. Siinä kerholaiset saavat käyttää mielikuvitustaan ja keksiä kilpailevia ideoita, niiden pohjalta sitten päätetään yhdessä, mitä ideoita toteutetaan. Kerhon ohjaajalta vaaditaankin tarkkavai- suutta ja herkkyyttä huomata kerhon vahvuudet. Sillä tavoin kerhosta saataisiin kaikille mielenkiintoinen ja sinne olisi mukava tulla. Lisäksi hyvä ohjaaja antaa tilaa kerholaisil- le ja jättäytyy itse sivummalle, jos huomaa toiminnan menevän itsestään eteenpäin.

Opinnäytetyön seuraava aihe voisi liittyä siihen, miten lasten ja ikäihmisten toiveita on kerhossa kuultu. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia vielä syvemmin lasten ja ikäihmis- ten välistä vuorovaikutusta ja sitä miten se kehittyy toiminnan jatkuessa.

Lähteet

- Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haapaniemi, R. 2009. Anna sadun kiertää. Teoksessa Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.). 2009. Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 40–47.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hurme, H. & Metsäpelto, R-L. 2004. Iäkkäiden sukupolvisuhteet perheessä. Teoksessa Raitainen, T., Hänninen, T., Pajunen, H. & Suutama, T. (toim.). 2004. Geropsykologia. Vanhenemisen ja vanhuuden psykologia. Porvoo: WS Bookwell Oy, 514–525.
- Jantunen, M. 2009. Sadut ja mielikuvitus. Teoksessa Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.). 2009. Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 48–57.
- Jantunen, T. 2007. Satu kasvattaa. Topeliuksen sadut ja kasvatusajattelu. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kananen, J. & Makkonen, T. (toim.). 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karlsson, L. 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karlsson, L. 2010. Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa Kallio, K. P., Ritala-Koskinen, A. & Rutanen N. (toim.). Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 105. Helsinki: Yliopistopaino, 121–141.
- Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koko Suomi leikkii -hanke. <http://www.kokosuomileikkii.fi/hanketiedot/> 28.11.2014
- Korvenpää, M. & Oksa, N. 2012. ”Kylämummi on sellainen, kenest niin ku välittää”: MLL:n Varsinais-Suomen piirin kylämummi- ja -vaaritoiminta lapsen näkökulmasta. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy Finn Lectura ab.
- Marin, M. & Hakonen, S. 2003. Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa M. (Toim.) 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Bookwell Oy. Juva.
- Moilanen, P. & Rähä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44–67.
- Neffling, S. & Orava, J. 2013. Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen leikin avulla. Opinnäytetyö. Tikkurila: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Puotiniemi, L. & Rautjoki, S. 2010. ”MIETIN, MILLOIN OLEN VIIMEKSI TEHNYT KUPERKEIKAN”: sukupolvien välinen vuorovaikutus seurakunnassa. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- Reunamo, J. & Käyhkö, M. 2014. Leikin tukeminen. Teoksessa Reunamo, J. (toim.) Varhaiskasvatuksen kehittäminen. Kehitystehtäviä ja ratkaisumalleja. Jyväskylä: PS-kustannus, 66–92.
- Riihelä, M. 2012. Kertominen on lapselle sanallista leikkiä. Teoksessa Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 197–233.
- Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena Kustannus, 26–49.
- Saarenheimo, M. (toim.) 2013. Neljän polven treffit. Ikäpolvitoiminnan opas. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Saarenheimo, M., Pietilä, M., Maununaho, S., Tiihonen, A. & Pohjolainen, P. 2014. Ikäpolvien taju. Elämäkulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun julkaisuja. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> 3.3.2015
- Terhokerho-käsikirja. 2014. Koko Suomi leikkii -hanke. Esa Print Oy.
- Terhokerhon ohjaajan perehdytyspaketti. 2014. Koko Suomi leikkii -hanke.
- Tiitinen, I. 2014. Leikkilähetti. Joensuu. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Tisdall, E. K. M., Davis, J. M. & Gallagher, M. 2009. Researching with children & young people. Research Design, Methods and Analysis. London: SAGE Publications Ltd.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Viinamäki, L. (Toim.). 2010. Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54727/viinamaki%20A%203%202010.pdf?sequence=1> 8.4.2015
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannus osakeyhtiö Tammi.

Toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja

Organisaation nimi:	Koko Suomi leikkii -hanke
Toimeksiantajan edustaja:	leikkilähetti Inkeri Tiitinen
Osoite:	
Puhelinnumero:	
Sähköposti:	

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma:	sosiaalialan ko
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	Annika Kuosku
Puhelinnumero:	
Sähköposti:	

Toimeksiannon kuvaus

Aihe	Lasten odotukset ja toiveet Joensuun Terhokerhossa
Toteutusmuoto	tutkimuksellinen
Aikataulu	Toukokuu 2015
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	Matkakustannukset (opiskelijan omavastuu)

Toimeksiantajan sitoumukset

Opiskelijan ohjaus,	yhteydenotot Terhokerhoon
---------------------	---------------------------

Opiskelijan sitoumukset

Aikataulussa pysyminen, opinnäytetyön tekeminen ohjeiden ja eettisten periaatteiden mukaan, tutkimuslupahakemukset, yhteistyö toimeksiantajan kanssa.

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa

Ohjaaja(t):	Heli Makkonen Miia Pasanen
-------------	-------------------------------

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset

Päiväys	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys
15.12.2014	Annika Kuosku

Päiväys	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys
15.12.2014	Inkeri Tiitinen

Päiväys	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys
15.12.2014	Miia Pasanen

Miia PASANEN

Saatekirje vanhemmille

Talvinen tervehdys,

18.12.2014

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta ja osallistun päiväkotit XXX kokoontuvan Terhokerhon toimintaan opinnäytetyön merkeissä. Opinnäytetyöni aihe on: ”Lasten toiveet ja odotukset Joensuun Terhokerhossa.”

Terhokerhon toiminnan kannalta on tärkeää kerätä ideoita kerhoissa käyviltä lapsilta siitä, mitä he haluaisivat kerhossa tehdä ja minkälaisia odotuksia heillä on ikäihmisten kanssa toimimisesta. Tiedonkeruun menetelmäksi olen suunnitellut sadutusta. Sen avulla kerholaisilla on mahdollisuus kertoa omin sanoin odotuksistaan ja toiveistaan sekä siitä, mitä siellä olisi mukava tehdä yhdessä ikäihmisten kanssa.

Osallistun lapsesi Terhokerhon toimintaan tammi-helmikuussa, jolloin sadutan kerholaisia eli lapsia ja ikäihmisiä yhdessä. Tällöin he saavat kertoa ajatuksistaan kerhosta minulle, jonka jälkeen kirjaan ne ylös täsmälleen niin kuin ne on sanottu. Saamani aineiston tulen käsittelemään niin, ettei siitä pystytä tunnistamaan yksittäisiä henkilöitä. Sadut tulevat opinnäytetyöntekijän, kerholaisten ja kerhon ohjaajien käyttöön. Opinnäytetyöhön tulee saduista nousseita teemoja. Vaitiolovelvollisuus koskee minua ja opinnäytetyötäni.

Saamaani tietoa käsittelem ilman, että kenenkään henkilötiedot tulevat ilmi. Tärkeintä ovat ryhmän toiveet toiminnasta. Opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Jos et halua lapsesi osallistuvan siihen, niin ilmoittaisitko siitä saatekirjeessä liitteenä olevalla suostumuslomakkeella.

Terveisin,

Annika Kuosku
sosionomiopiskelija

Annika.Kuosku@edu.karelia.fi

Liitteenä Suostumuslomake

Hyvät lapsen vanhemmat,

18.12.2014

Olisitteko ystävällisiä ja ilmoittaisitte rastittamalla alla olevaan laatikkoon, saako lapsenne osallistua saatekirjeessä esittelemääni tutkimukseen? Palauttaisitteko suostumuslomakkeen viimeistään **tiistaihin 13.1.2015** mennessä päiväkotiki XXX henkilökunnalle?

Lapseni

lapsen nimi

saa

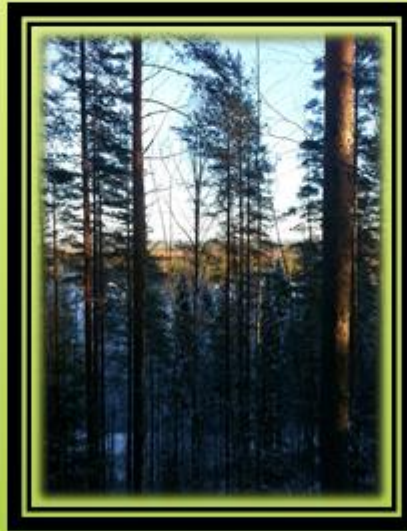
ei saa

osallistua opinnäytetyötä varten tehtävää tutkimusta varten, jossa tiedonkeruumenetelmänä käytetään sadutusta.

Päiväys ja vanhemman allekirjoitus:

nimenselvennys

Sadutusopas

Ryhmäsadutus
vuorovaikutusta ja
osallisuutta
vahvistamassa

Annika Kuosku
Sosiaalialan ko
Karelia-ammattikorkeakoulu

Sisältö

Sadutusoppaan tausta 3

Mitä sadutus on? 4

Miksi kannattaa saduttaa? 5

Toimintaan liittyvien toiveiden
kerääminen ryhmasadutuksen
avulla 6

Mitä sadutus voi luoda? 7

Lähteet 8

Sadutusoppaan tausta

Tämä opas on osa toiminnallista opinnäytetyötä, jonka taustalla on ajatus tukea ja vahvistaa ryhmäläisten vuorovaikutusta ja osallisuutta sadutuksen avulla esimerkiksi sukupolvytyössä. Lisäksi sadutuksen avulla voidaan nostaa esille ryhmäläisten toiveita toiminnasta, jolloin sitä voidaan kehittää heidän näköisekseen.

Opas kertoo ryhmäsadutuksen käytöstä ja siitä miten ja miksi sitä kannattaa tehdä ja mitä hyötyä sen käytöstä voi yksilölle ja ryhmälle olla. Oppaan kokoamisessa on käytetty osallistamisen ja tiedontuotannon menetelmiä, kuten sadutuksesta kertovia kirjoja, ryhmäsadutusta ja opinnäytetyön tekijän oppimispäiväkirjan huomioita.

Saduttamisella voidaan löytää yhteinen sävel yhteisen toiminnan suunnitteluun. Lisäksi se voi vahvistaa ryhmäläisten keskinäistä vuorovaikutusta ja rohkaista heitä ilmaisemaan ajatuksiaan. Sadutuksella voidaan osallistaa sekä yksilöä että ryhmää ja se voi toimia myös keinona ryhmäyttää kerholaisia.

Mitä sadutus on?

Sadutuksessa lapset muokkaavat ajatuksiaan tarinaksi, jonka aikuinen kuuntelee ja kirjaa ylös. Se on vastavuoroista kerrontaa, kuuntelua, toisen ajatusten vakavasti ottamista ja yhdessä tekemistä. Sitä voidaan tehdä yksin tai yhdessä, ryhmässä tai kahden kesken. Tilanteet voivat olla erilaisia: ryhmässä sadutuksesta voi nousta yhteisöllisyyden tunne ja kahdenkeskisessä sadutuksessa puolestaan korostuu tietynlainen intiimiys. Ryhmäsadutuksen hyvä puoli on se, että siinä tulee esille asioiden monet kannat, jolloin asioiden perustelevuus näkyy monesta eri näkökulmasta. Sadutus ja siihen liittyvä toisten kuunteleminen on lapsille oiva tapa opetella asettumaan toisen asemaan ja hänen kokemuksiinsa.

Satujen kertomukset syntyvät omista ajatuksista ja sisäisestä maailmasta. Kertoja määrittelee omalla kertomuksellaan sanan satu eikä sen tarvitse sisältää kirjoista tuttua tarinan rakennetta. Ryhmässä kerrotut sadut luovat yhteisöllisyyden tunnetta ja yhdessä pohtimista ja ryhmätilanteissa voikin syntyä hyvin intensiivinen ja toisia arvostava tunnelma.

Sadutusta voidaan käyttää, kun uusi ryhmä aloittaa toimintansa ja halutaan luoda siinä yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä edistää ryhmäytymistä. Sen avulla voidaan saada tietoa toisen ajatuksista jo ennen toiminnan aloittamista ja suunnittelua. Myös omaan ja toisen kulttuuriin tutustumisessa se auttaa. Kuitenkin tärkein sadutuksen anti on se, että siinä annetaan kertojalle mahdollisuus puhua ja ainoastaan hänellä on päätäntävalta sen suhteen, mistä ja millaisen jutun hän haluaa kertoa.

Miksi kannattaa saduttaa?

Opetellaan kuulemaan mitä toisella on sanottavaa.

Jokaisen kerholaisen ääni pääsee kuuluville.

Luottamus ja arvostaminen.

Osallistaa sekä lapsia että ikäihmisiä.

Sadutuksen taustalla myös:

Yhdessä
suunnittelu

Arvostus

Kannustus

Toiveiden kerääminen ryhmäsadutuksen avulla

6

Saduttaja voi halutessaan antaa ryhmälle aiheen.

Saduttaja kertoo kirjaavansa kerholaisten kertoman tarinan sellaisenaan ylös.

Jokaiselle ryhmän jäsenelle annetaan mahdollisuus kertoa omat toiveensa. Kertominen on kuitenkin vapaaehtoista.

Jos saduttaja putoaa kärryiltä, voi hän pyytää kertojaa kertomaan uudestaan asiansa.

Saduttaja lukee kerholaisten kertoman tarinan ääneen.

Sadutuksen aikana voi auttaa, jos etenkin lapsilla on jotain konkreettista käsissään (pehmolelu tms.). Se voi auttaa keskittymisessä, mutta on lapselle itselleen ja myös muille merkki siitä, kenen puheenvuoro juuri sillä hetkellä on. Lisäksi rauhallinen tila ja lähelläolo voivat luoda sadutukselle hyvän ilmapiirin.

Mitä sadutus voi luoda?

Sadutuksessa tärkein asia on kuunnella, mitä sadutettavilla on kerrottavanaan.

Parhaimmillaan saduttamisella tuetaan kerholaisten keskinäistä vuorovaikutusta.

Sadutuksen aikana havaitut asiat:

- Keskittyneesti kuuntelevat lapset
- Ikäihmiset reagoivat lasten toiveisiin
- Kommentointia
- Hymyilyä
- Huumoria ja vitsailua .

Lähteet:

Karlsson, L. 2010. Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa Kallio, K. P., Ritala-Koskinen, A. & Rutanen N. (toim.). Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 105. Helsinki: Yliopistopaino.

Karlsson, L. 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valokuvat ja maalaus

Annika Kuosku. 2015.